

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Första kammaren.

Nr 45.

Onsdagen den 4 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 70 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen i så måtto ville biträda motionerna I: 201 och II: 353, att ett belopp av 50,000 kronor anvisas och ställes till G. E. Broms' Egnahemsstiftelses styrelses förfogande för att på sätt styrelsen föreslagit fullfölja dikningsarbetet å stiftelsens ägor vid Keräsjoki inom Karl Gustavs socken, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren beslutat, att förevarande motioner icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 24.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 675, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 133 ja och 80 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 230 ja och 104 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutskottet i dess memorial nr 40 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla den vid punkten 76 av bankoutskottets utlåtande nr 30 fogade reservationen eller att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 95 och II: 156 må medgiva, att järnvägs-läkaren Henrik Johan Emanuel Larsson må från och med månaden näst efter den, vari han lämnar sina anställningar såsom verksläkare, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 2,400 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Första kammarens protokoll 1930. Nr 45.

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit vad utskottet under ifrågavarande punkt hemställt eller att förevarande motioner I: 95 och II: 156 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 37.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 676, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 68 ja och 127 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 156 ja och 164 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 160 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att herrar Bergqvists m. fl. och Hages m. fl. förevarande motioner (I: 43 och II: 92) ej må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, i anledning av de av herrar Bergqvist m. fl. och Hage m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 43 och II: 92), för tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. bland befolkningen i Norrbottens län anvisat för budgetåret 1930/1931 under riksstatsens femte huvudtitel ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 62.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 677, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 77 ja och 131 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnos utgöra 143 ja och 193 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 196 punkten 1 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1930/1931 upptaga ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater med oförändrat belopp, 715,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat minska ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater, nu 715,000 kronor, med 25,000 kronor till 690,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och vote-ringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 59.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 678, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 90 ja och 122 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 155 ja och 181 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstäm-melse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av stats-utskottet i dess memorial nr 196 punkten 2 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

a) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr E. Jons-sons motion (I: 42) samt med avslag å herr J. P. Johanssons motion (I: 73), i vad den avser anslag till det frivilliga skytteväsendet, till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reserva-tionsanslag av 470,000 kronor;

b) medgiva, att av kronans äldre ammunitionspartier må till de frivilliga skytteföreningarna under budgetåret 1930/1931 försälas högst 5,000,000 skar-pa patroner m/94 till ett pris av 5 öre för patron, inklusive hylsa; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren

a) med bifall till herr J. P. Johanssons motion (I: 73), i vad den avser det frivilliga skytteväsendet, avslagit såväl Kungl. Maj:ts förslag om anslag till det frivilliga skytteväsendet som herr E. Jonssons förevarande motion (I: 42);

b) avslagit Kungl. Maj:ts förslag om försäljning till de frivilliga skytte-föreningarna av skarpa patroner m/94.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och vote-ringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 47.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 679, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 107 ja och 102 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 188 ja och 149 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 196 punkten 3 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må för försök med infanterikanoner för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 80,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel för försök med infanterikanoner.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 61.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 680, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 96 ja och 116 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 163 ja och 177 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 196 punkten 4 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må för modernisering av den fasta bestyckningen i Bodens fästning för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel för modernisering av den fasta bestyckningen i Bodens fästning.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 51.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 681, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 93 ja och 114 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 157 ja och 165 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Justerades protokollen för den 28 nästlidne maj.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 346, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i planen för nybyggnaden för Kungl. Maj:ts kansli jämte en i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 154 med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar m. m.; och

nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 160 med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 359, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till motorfordonsförordning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 4:o) och 14:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Vid föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 24 mars 1930 undertecknad handelskonvention, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 38, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.*

I en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition, nr 255, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

dels ock medgiva, att av nämnda anslag finge bestridas utgifter för avveckling enligt av departementschefen i sagda statsrådsprotokoll förordade grunder av arbetslösheten å Seskarö.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 108, av herr G. Möller m. fl.,

nr 331, av herr G. Möller m. fl.,

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

nr 339, av herrar *C. I. Asplund* och *D. Hansén*, samt

nr 340, av herr *O. Bergqvist*;

inom andra kammaren:

nr 186, av herr *P. A. Hansson* i Stockholm m. fl., likalydande med motionen nr 108 i första kammaren,

nr 323, av herr *O. W. Lövgren* m. fl.,

nr 521, av herr *J. P. Dahlén* m. fl.,

nr 544, av herr *P. A. Hansson* i Stockholm, likalydande med motionen nr 331 i första kammaren, samt

nr 555, av herr *O. W. Lövgren* m. fl.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet avfattat sin hemställan i fyra med I—IV betecknade punkter, av vilka den första var indelad i två moment.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis och momentvis.

Punkten I.

I de likalydande motionerna nr 108 i första kammaren av herr *G. Möller* m. fl. och nr 186 i andra kammaren av herr *P. A. Hansson* i Stockholm m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte för nästkommande budgetår ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag av 20 miljoner kronor att användas för utförande enligt i huvudsak i motionerna angivna grunder av produktiva offentliga arbeten.

Vidare hade i de likalydande motionerna nr 331 i första kammaren av herr *G. Möller* m. fl. och nr 544 i andra kammaren av herr *P. A. Hansson* i Stockholm hemställts, *ej mindre*, att riksdagen måtte för kontantunderstöd åt arbetslösa och för understödjande av för motverkande av arbetslösheten anordnade kommunala arbeten — i båda fallen enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder — för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000,000 kronor, *än även*, därest detta yrkande och de i de förnämnda motionerna framställda yrkandena icke vunne riksdagens bifall, att riksdagen måtte till bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med av motionärerna i sju punkter angivna grunder, för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag å 8,000,000 kronor.

Slutligen hade i en inom andra kammaren av herr *J. P. Dahlén* m. fl. väckt motion, nr 521, hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 255 måtte bevilja ett förslagsanslag å 30 miljoner kronor att användas för understödjande av kommunala och anordnande av statliga produktiva arbeten för de arbetslösa, att riksdagen måtte som villkor för anslaget användande föreskriva, att arbetslöshetskommissionen avskaffades samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiserades så, att ledningen därav lades direkt under socialdepartementet och under socialdepartementet sorterande organ samt att kommunerna erhöle rätt att mot avtalsenliga löner driva en självständig arbetslöshetspolitik, samt att riksdagen vid beviljande av nämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv för hjälpverksamheten, att alla oförvällat arbetslösa i möjligaste mån bereddtes arbete vid av kommuner eller stat anordnade produktiva arbeten och att, därest i något fall arbete ej kunde beredas de arbetslösa, dessa alltid beviljades tillräckligt kontant understöd.

Utskottet hade under punkten I på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt motionerna I: 331 och II: 544 till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,500,000 kronor; samt

b) i anledning av motionerna I: 108 och II: 186 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning, huruvida och under vilka villkor ett reservationsanslag borde beviljas för att efter Kungl. Maj:ts beprövande tagas i anspråk vid tillfällen av ökad arbetslöshet av mera betydande omfattning.

Reservation hade avgivits av herrar *Widell, Bergqvist, Andersson* i Eliantorp, *Ernfors, Nylander, Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren, Järte* och *Andersson* i Ovanmyra, vilka beträffande allmänna arbetslöshetsanslaget ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Möllers m. fl. och Hanssons i Stockholm m. fl. samt Dahléns m. fl. motioner, I: 108 och 331 samt II: 186, 521 och 544, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 2.500.000 kronor.

Mom a).

Herr **Nylander**: Herr talman! Det kan ju vid första påseendet förefalla, som om det skulle vara ganska liten skillnad mellan den reservation, som här framförts av herr Widell med flera, och till vilken jag anslutit mig, samt det förslag och de uttalanden, som utskottets majoritet kommit med. Skillnaden framgår emellertid, om man granskar mom. I:o b), där utskottet föreslår, att riksdagen skall »i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning, huruvida och under vilka villkor ett reservationsanslag må böra beviljas för att efter Kungl. Maj:ts beprövande tagas i anspråk vid tillfällen av ökad arbetslöshet av mera betydande omfattning».

Jag vill först beträffande den rent formella behandlingen av detta ärende i utskottet nämna, att statsutskottets tredje och fjärde avdelningar under många och långa överläggningar kommit till en sådan ståndpunkt, att efter vad man kunde förstå, avgjord majoritet fanns för ett uttalande i enlighet med den reservation, som framförts av herr Widell med flera. Vid ärendets slutgiltiga avgörande i statsutskottet, när tiden under riksdagsarbetet var så långt framskriden, att det överhuvud inte var möjligt att längre bordlägga ärendet eller att uppskjuta dess avgörande, framkastades från frisinnat håll förslag om en skrivelse i enlighet med vad här under mom. b) anförts. På grund av den ytterst knappa tid, som stod till buds, fanns det överhuvud ingen möjlighet att i lugn och ro genomstudera detta förslag eller överblicka de konsekvenser, som en sådan skrivelse kunde medföra och att således få en verklig uppfattning om innebörden av skrivelsen. Det har för den skull redan ur den synpunkten varit omöjligt för reservanterna att ansluta sig till skrivelsen i fråga. Men det är väl även så, att man kan befara, att genom denna skrivelse skulle komma att utstakas nya riktlinjer för den arbetslöshetspolitik, som bedrivits i vårt land sedan åtskilliga år tillbaka. Nu kan man ju från annat håll invända, att det är visst inte meningen, att någon ändring skall ske i denna arbetslöshetspolitik, därför att i utskottets uttalande på sid. 28 har det sagts ifrån i motiveringen, att så inte kommer att ske. Det står nämligen där: »I enlighet härmed finner utskottet motiverat, att ett anslag till arbetslöshetens bekämpande genom arbetslöshetskommissionen jämväl denna gång beviljas enligt oförändrade grunder.» Man kan ju säga, att här har utskottet sagt ifrån även i år, att utskottet inte avser någon ändring i de grundprinciper, som här i landet tillämpats i fråga om bekämpande och lindrande av arbetslösheten. Emellertid

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

kan man inte undgå att ställa sig frågande inför detta skrivelseförslag, som här framförts av utskottet. Det syftar tydligen i samma riktning som den socialdemokratiska motionen till förmån för vilken en annan reservation föreligger, i det att ett antal av statsutskottets socialdemokratiska ledamöter reserverat sig för ett anslag av 10 miljoner till vissa produktiva arbeten för arbetslöshetens bekämpande.

Man frågar sig nu: Är det verkligen meningen att här skall beredas möjligheter för ett nytt slag av arbetslöshetsåtgärder? Är det meningen att det skall igångsättas arbeten efter andra direktiv än dem, som gällt för arbetslöshetskommissionens verksamhet? Nu säger man kanske, att detta inte är meningen, utan regeringen skall bara till sitt förfogande få ett visst belopp, med vilket offentliga, statliga arbeten kunna utföras genom redan befintliga organ, sådana som statens järnvägar, vattenfallsstyrelsen, domänstyrelsen med flera. För den skull bör man inte betrakta dessa arbeten som nödhjälpsarbeten i vanlig mening utan som reservarbeten, som benämningen numera är. Ja, om man verkligen kunde vara säker på, att inte någon sammanställning skedde av dessa arbeten med dem, som utföras av arbetslöshetskommissionen, så vore ju ingen skada skedd. Då är det ju samma förhållande, som redan nu i stor utsträckning tillämpas, då vissa statliga styrelser bedriva ganska stora anläggningsarbeten med i allmänna marknaden gällande löner. Därom är ingenting att säga. Inte heller är det någonting att säga om den principen, att man möjligen skulle försöka avväga eller, om jag så får säga ransonera de statliga arbetena på sådant sätt, att de under tider, då högkonjunktur i övrigt råder inom affärslivet, minskas, medan de däremot ökas, då dåliga konjunkturer råda för affärslivet och industrien i övrigt. Ja, detta är ju en fullt riktig princip, som jag tror vi alla äro så ense om att tillämpa, att därom skulle nog inte mera vara att säga, ehuru det nog kan visa sig en del svårigheter i tillämpningen genom att anspråken på de statliga verken — jag tänker närmast på järnvägarna och vattenfallsstyrelsen — ofta stiga i samma tempo som en högkonjunktur för industrien och affärslivet utvecklar sig. När det är stark efterfrågan exempelvis på elektrisk energi, kan vattenfallsstyrelsen finna nödvändigt att bedriva sina vattenkraftsanläggningsarbeten i starkare tempo än annars för att kunna tillfredsställa denna efterfrågan, medan det däremot inte kan vara uppmuntrande för statens vattenfallsverk att göra stora utbyggnader av nya vattenfall under tider, då det kanske inte ens finns avsättning för redan befintliga och under utbyggnad varande äldre anläggningar.

Men om vi nu vilja betrakta denna fråga — vad det finns för möjligheter för regeringen att ordna sådana här statliga arbeten enligt i den öppna marknaden gällande arbetspriser — så finna vi, att man för det kommande budgetåret måste oförbehållsamt medge, att regeringen har större möjligheter än kanske någon regering förut har haft. Jag har inhämtat senast föreliggande uppgifter genom statsutskottets kansli angående verkliga ökningar på de här berörda posterna vid en jämförelse mellan 1929 års stat, således den förra året beslutade nu gällande, och den för nästa budgetår gällande. Det visar sig då, att ökningen beträffande vattenfallsverken har gått från $5\frac{1}{2}$ till något över $9\frac{1}{2}$ miljoner; det är alltså en ökning på 4 miljoner. På själva vägväsendet under sjätte huvudtiteln är det en ökning från 54.2 till 61.2 miljoner, d. v. s. en ökning av 7 miljoner, och beträffande denna ökning vill jag påpeka, att mot den samma ju även svarar ett ökat bidrag från de olika kommuner, som få dessa statsbidrag. De olika vägdistrikten få sålunda lämna ytterligare bidrag. Om man i genomsnitt räknar med 75 procent i statsbidrag, betyder det, att mot denna ökning i statliga anslag av 7 miljoner svarar ifrån vägväsendet på landet och i städerna cirka 2.3 miljoner. Inalles betyder denna ökning av de stat-

liga utgifterna för vägväsendet alltså, att det skapas nya arbetsmöjligheter för 9.3 miljoner kronor för landet i dess helhet. Hamnar och farleder ha visserligen inte fått så mycket ökade bidrag, men ökningen utgör dock cirka 200,000 kronor. Utgifterna för statliga byggnader, nybyggnader för olika ändamål såsom kanslihuset i Stockholm, för olika residens och dylikt ha ökats med icke mindre än 2.2 miljoner. Om man vill göra en sammanfattning av bara dessa punkter, som man kan säga i allt väsentligt omfatta produktiva arbeten, sådant, som skall utföras av grovarbetare, av byggnadsarbetare och kanske i någon mån av industriarbetare, i den mån anslagen innefatta maskinbeställningar och dylikt — så får man emellertid det resultatet, att den sammanlagda ökningen för nästa budgetår på dessa punkter är icke mindre än 13.4 miljoner, vartill komma de bidrag å 2.3 miljoner, som vägdistriktet, enligt vad jag förut har påpekat, måste lämna för att erhålla sin andel av de ovannämnda statsbidragen, d. v. s. inalles stå icke mindre än 15.7 miljoner till förfogande i år för produktiva arbeten i olika delar av landet.

Jag tror, att man under sådana omständigheter får säga, att innevarande års riksdag i särskilt hög grad har beaktat den tankegången, att man nu, när en långkonjunktur synes hota i landet, bör anordna möjligheter för betydligt större och mera omfattande statliga arbeten än tidigare. Under sådana omständigheter kan jag inte finna annat än att den extra skrivelse, som här har föreslagits av utskottets majoritet, är fullständigt onödig, så mycket mer som det är mig bekant, att utredningar redan pågå angående de förhållanden, som beröras av arbetslöshetsfrågorna i gemen.

Jag ber därför, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till den av herrar Widell m. fl. avgivna reservationen.

Herr talmannen yttrade, att med anledning av herr Nylanders yrkande även mom. b) av utskottets under punkten 1 gjorda hemställan nu komme att föredragas. Sedan sådan föredragning skett, anförde

Herr Winberg: Herr talman! Jag skall be att först få påtala det sätt, på vilket statsutskottet behandlat en fråga som denna — jag tänker då på den rent formella behandlingen. En fråga, som så allvarligt och så nära berör hundratusental av det svenska folket, kommer till riksdagens behandling i dess tolfte timme, när riksdagen är i fullkomlig upplösning. Skall detta vara en mätare på statsutskottets och riksdagens intresse överhuvud taget för arbetslöshetsproblemet, då måste jag säga, att därvidlag är det då inte synnerligen mycket att vänta från det hållet.

Beträffande frågan i övrigt skall jag endast be att få erinra om vad vi alla veta förut, att jag och de med mig likatänkande år efter år motionerat om, att den av svenska staten bedrivna arbetslöshetspolitiken måtte omläggas efter andra linjer. Vi ha tidigare inte rönt det minsta instämmande från något håll i denna fråga, men i år ha vi verkligen nöjet att se, att även socialdemokraterna ha kommit fram till den uppfattningen, att den hittills bedrivna arbetslöshetspolitiken är omöjlig och olycklig. Det är visserligen roligt att se, att folk omvänder och bättrar sig, även om det dröjer länge, men nog är det litet egendomligt, att det skall ha behövts tio år, för att det skulle bli klart för socialdemokraterna, att ett sådant yrkande, som man nu äntligen har kommit fram med, hade bort framföras långt före detta.

Jag beklagar emellertid, att den ändrade ståndpunkt från socialdemokraternas sida till arbetslöshetsfrågan, som man kunde notera i deras motion i år, inte har kunnat hålla sig ända fram till utskottsbehandlingen, ty som man finner har man nu lämnat hela frågan om att lägga arbetslöshetsdirektiven efter helt andra linjer än dem, som hittills följts av arbetslöshetskommissionen,

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

och man har också prutat ned sitt anslagskrav till hälften av det, man begärde i motionen. Jag måste säga, att ett sådant prutande inte kan inge någon vidare respekt för allvaret i de krav, som man har framfört.

Det skulle vara rätt intressant att ingå närmare på utskottets motivering och anledningen till, att man överhuvud taget inte vill vara med om en omläggning av arbetslöshetspolitiken här i vårt land, men naturligtvis tjänar det inte mycket till att i detta ögonblick alltför mycket fördjupa sig i denna fråga. Utskottet framhåller emellertid, att det skulle vara fullkomligt omöjligt att nu, då en utredning sedan flera år pågår angående arbetslöshetens orsaker och medlen för att bekämpa densamma, inlåta sig på en omläggning av linjerna för arbetslöshetspolitikens bedrivande här i vårt land. Jag måste säga, att denna ständiga hänvisning till pågående utredningar, speciellt i ett fall som detta, då utredningen väl egentligen inte avser det spörsmål, som nu närmast behandlas, nämligen statens uppträdande för att motarbeta arbetslösheten, är ingenting annat än de obotfärdigas förhinder, klart och tydligt.

Att man sedan har begärt utlåtande från kommissionen rörande möjligheterna till en omläggning i detta avseende är nog så betecknande. Det är väl ingen människa, som väntar sig, att arbetslöshetskommissionen skall medgiva, att den politik, som den företräder, har visat sig olycklig. Varför har man inte remitterat ärendet till någon annan institution, som inte var partisk i sådan utsträckning som arbetslöshetskommissionen att överhuvud taget yttra sig i denna fråga? Det visar enbart, att man överhuvud taget inte vill göra någonting i detta avseende, och ändå konstaterar såväl utskottet som arbetslöshetskommissionen, att den arbetslöshet, som råder, inte är av tillfällig beskaffenhet, utan att man har att räkna med den såsom en permanent företeelse, och det är ju också självklart med alla de rationaliseringsåtgärder, som hava vidtagits på alla områden, att arbetslösheten inte är någon tillfällig företeelse, utan att vi ha att räkna med den såsom permanent.

Jag tillåter mig att vidhålla den uppfattning, som jag tidigare har uttalat i denna kammare vid flera tillfällen, att den arbetslöshetspolitik, som bedrivits här i landet, trots att det offrats många miljoner för densammas bedrivande, har bedrivits på ett hänsynslöst sätt gentemot de arbetslösa; den har bedrivits på ett sådant sätt, att den verkliga betydelsen av det arbete, man har fått utfört, är i synnerligen hög grad otillfredsställande även ur rent samhällelig synpunkt sett. Den saken borde man vid det här laget vara ganska övertygad om, om man överhuvud taget vill se på verkligheten, sådan den ter sig.

Eftersom nu debatten kan röra sig om hela utskottsutlåtandet, sådant det föreligger, skall jag be att också få säga några ord med anledning av punkt III i utskottets utlåtande. Man avser ju där som bekant att vidtaga åtgärder för att råda bot på den speciella arbetslöshet, som råder uppe i Norrbotten, närmare bestämt på Sieskarö. När vi för två eller tre år sedan behandlade den frågan här i riksdagen, var det en ledamot på stockholmsbänken här i denna kammare, vilken redan då framkastade förslaget om avfolkning av ön i fråga och yttrade, att det tjänade ingenting till att vidtaga några åtgärder för att hjälpa denna befolkning där uppe, utan att det enda rationella vore, att denna befolkning flyttades därifrån. Det var en medlem av högerpartiet. Detta uttalande ansågs då vara så pass farligt ur partipolitisk synpunkt, föreställer jag mig, att högerpartiets ledare här omedelbart uppträdde och desavouerade nämnde talare samt förklarade, att en dylik politik kunde han för sin del inte vara med om. I år är emellertid regeringen framme vid den ståndpunkt, som man vid det tillfället ansåg vara alldeles omöjlig.

Nu skall jag villigt erkänna, att utskottet här har visat sig litet mera förnuftigt, än Kungl. Maj:t varit, ty utskottet föreslår, att man skall söka att

genom ett statens företag återupptaga driften på Sandviks sågverk å Seskarö. Däremot har naturligtvis rests en hel del invändningar. Från vårt håll har det motionerats härom tidigare, och det är givetvis för oss glädjande att se, att vi ha kommit så långt, att vi ha fått statsutskottets majoritet på vår sida. Därvidlag har man givetvis att kämpa med en hel del motståndare, och man har ju här i de utlåtanden, som har infordrats till utskottet, upprädat en hel del svårigheter, som skulle vara förknippade med en sådan åtgärd. För min del måste jag säga, att det får väl i alla fall anses vara det enda förnuftiga, när det råder sådana exceptionella förhållanden, som det gör uppe på Seskarö, om man med en utgift från statens sida av 300,000 kronor kan bereda arbete åt största delen av denna befolkning och det på ett sådant sätt, att staten för framtiden knappast skulle behöva räkna med några nämnvärda utlägg för att ordna denna fråga. Vid sådant förhållande måste jag uttala, ja, vad skall jag säga — förvåning är ett alldeles för milt ord — över att man överhuvud taget någon gång kunde komma fram med det förslaget, att i stället lösa problemet genom att avfolka denna ö.

Emellertid är det i detta sammanhang en liten detalj, som jag inte kan neka mig nöjet att här erinra om, och det är den detaljen, att herrar Dahlnén m. fl. i andra kammaren tidigare i år just väckt motion om att genom statens försorg åstadkomma ett återupptagande av sågverksrörelsen vid Sandviks sågverk å Seskarö. Denna motion remitterades till jordbruksutskottet, och när utlåtandet kom därifrån, avslogs motionen av riksdagen. Nu är det möjligt, att riksdagen i dag bifaller ett krav, som tidigare av innevarande års riksdag har avslagits. Jag må säga, att det är något förvirrade parlamentariska förhållanden, men jag skall naturligtvis endast känna tillfredsställelse, om man nu ändå till sist på grund av andra motioner kan komma fram till, att man verkligen här på ett något så när förnuftigt sätt söker hjälpa den befolkning där uppe, som nu i flera år har levat under ohyggliga förhållanden. När man under förra sommarens riksdagsresa besökte Seskarö, så kom man sedan överallt bland riksdagsmännen och talade om, att man var synnerligen djupt upprörd, och man sade till och med, att det inte var många, som voro fria från tårar i ögonen, när de hade besökt Seskarö. Det är ju inte alltid, som sådana där tillfälliga känslöstämningar lämna något vidare varaktigt intryck efter sig, men om de nu kunna bidra till, att man i denna punkt åtminstone åstadkommer någonting förnuftigt, är det i alla fall tillfredsställande.

Herr talman! Då jag anser, att vad som av utskottet här föreslagits under punkt I:o a) är fullkomligt otillfredsställande, om man överhuvud taget vill bedriva en effektiv och human arbetslöshetspolitik här i vårt land, så är det självklart, att jag inte kan yrka bifall till den hemställan, som föreslås i denna punkt. Jag hemställer sålunda beträffande denna punkt i stället om bifall till det yrkande, som är framställt i motion nr 521 i andra kammaren av herr Dahlnén m. fl., i vilken motion påyrkas, »att riksdagen ... måtte bevilja ett förslagsanslag å 30 miljoner kronor att användas för understödjan- de av kommunala och anordnande av statliga produktiva arbeten för de arbetslösa», jämte vissa andra direktiv, som återfinnas i samma motions yrkande.

Herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Den glest besatta kammaren har ju kanske sina förklaringar i andra orsaker, än att kammaren numera saknar intresse för arbetslöshetsfrågan, men kanske beror glesheten i någon mån på, att man finner ämnet under alla dessa år hava blivit så pass genomtröskat, att det inte är mycket nytt att säga i saken, och detta föranleder mig nu också att fatta mig kort och endast uppehålla mig vid ett par punkter, detta så

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

mycket hellre, som den avgående regeringens och min uppfattning i denna fråga är tillräckligt känd för kammaren förut, för att några utförligare förklaringar skulle vara behövliga.

Man har numera här i landet liksom i andra länder kommit fram till en mera stadgad uppfattning om, att det icke finns någon annan varaktig bot mot tidens arbetslöshet än den, som ligger i, att man på naturlig väg söker få till stånd en sund och solid ökning av produktionen. Allt annat blir mer eller mindre tillfällighets- och nödhjälpsåtgärder.

En fråga, som har spelat en mycket stor roll i debatterna om arbetslösheten, inte minst här i landet, är den olikhet, som råder i uppfattningen om, hur stor arbetslösheten i själva verket är. Den ene åberopar fackföreningarnas siffror, den andre åberopar det redovisade antalet hjälpsökande. Det råder ju en mycket betydande skillnad mellan dessa siffror. Den skillnaden ligger i varje fall till mycket stor del däri, att bland de av fackföreningarna redovisade arbetslösa, är det många som äro mycket kortvarigt arbetslösa och som därför inte söka de allmänna hjälparbetena eller åtgärder från statens sida; de få understöd ifrån fackföreningarnas för detta ändamål befintliga arbetslöshetskassor. En annan del utgöres av yrkesarbetare, sådana som inte lämpligen kunna söka sig ut till de grovarbeten, som man enligt sakens natur från statens sida väsentligen har ordnat som reservarbete.

Från regeringens sida har man under den tid, regeringen verkat, målmedvetet gått in för att söka öka arbetena i den öppna marknaden, lät mig säga gärna på bekostnad av de genom arbetslöshetskommissionen bedrivna reservarbetena. Man har sålunda strävat efter att så många, som överhuvud taget lämpligen kunde och borde sysselsättas i arbeten i öppna marknaden, skulle få denna önskan tillgodosedd, så att man sålunda till arbetslöshetskommissionens arbeten skulle behöva hänvisa endast ett mera begränsat antal, som av olika skäl, som jag inte nu torde behöva upprepa, lämpligare böra hänvisas dit, åtminstone övergångsvis, bland annat så länge det kan vara ett verkligt behov av att pröva arbetsviljan, vilket ju som bekant i många fall är nödvändigt.

Denna regeringens önskan och uppfattning har tagit sig uttryck i de målmedvetet ökade arbetena i den öppna marknaden på skilda konton inom budgeten. Jag skall inte upprepa detaljerna utan endast hänvisa till, att i propositionen redovisas en ökning ifrån 1929 till 1930 beträffande allmänna arbeten på icke mindre än 8 miljoner kronor. Enligt andras mening kan man räkna detta till något högre belopp, upp till emot 10 à 12 miljoner kronor. I varje fall är det mycket betydande belopp, som man på det sättet ökat budgeten med för att få möjlighet att sysselsätta så många som möjligt i den öppna arbetsmarknaden och jag vågar påstå, att man med de åtgärder, som man sålunda vidtagit och på andra områden ytterligare förberett, får den ökning, som kan vara behöfelig för att på ett naturligt sätt upptaga alla de arbetslösa eller åtminstone dem, som överhuvud taget önska söka den sortens arbete och lämpa sig därför.

Därför skall jag inte nu gå närmare in på den socialdemokratiska motionen om dessa 10 miljoner kronor, varom det talats så mycket. Jag anser, att ett bifall till densamma vore en oklok åtgärd, därför att det skulle medföra en konstlad forcering av arbetet i den öppna marknaden på ett sätt, som inte vore tilltalande.

Nu har emellertid genom utskottets betänkande vidtagits en del ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall först uppehålla mig vid den allmänna arbetslöshetsfrågan. För det första har man ökat det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 2 miljoner kronor till 2.5 miljoner kronor. Om den saken är det ju inte så mycket att säga med hänsyn till själva beloppet. Ökningen sy-

nes mig kunna vara tämligen onödig, därför att det ju ändå är ett förslagsanslag, och arbetslöshetskommissionen har sålunda möjlighet att få eventuellt stegrade behov tillgodosedda ändå. Anledningen till, att jag beklagar ökningen är egentligen, att den strider mot den tendens, som regeringen för sin del har ansett böra upprätthållas i detta fall, nämligen just överförandet av arbeten, så vitt möjligt är, från arbetslöshetskommissionens regi till den öppna marknaden. Då man sammanställer denna ökning med det förhållandet, att man ännu i den senaste månadsrapporten från arbetslöshetskommissionen redovisade en relativ minskning i antalet hjälpsökande, så synes det mig, att man här föreslagit en åtgärd, som icke är behöfvlig. Den motivering, som utskottet å andra sidan anfört för denna ökning från 2 till 2.5 miljoner kronor, nämligen att man, om också konjunkturerna nu inte te sig så bekymmersamma, likväl har vissa tecken, som tyda på, att en försämring kan inträda under den tid, vi resonera om, det motivet är av en sådan natur, att det inte är mycket att säga därom. Är detta det enda motivet till ökningen, kan jag för min del acceptera densamma, utan att det för mig medför någon större självöfvervinnelse på den punkten.

Däremot måste jag bestämt vända mig mot den punkt i utskottets motivering, som till synes i tolfte timmen har kommit in på sid. 28, där man säger: »Emellertid synas skäl kunna anföras för att de ovan berörda motionerna föranleda viss utredning. Det skulle kunna tänkas», heter det, »att ett reservationsanslag till vissa allmänna arbeten ställes till Kungl. Maj:ts förfogande, att tagas i anspråk i den mån påtaglig arbetslöshet, antingen generellt eller, t. ex. på grund av industriella sammanbrott, mera lokalt uppstår; ett sådant anslag skulle kunna vara av betydande värde vid arbetslöshetsfrågornas handläggning. Härigenom komme, åtminstone till viss del, de offentliga arbetena att kunna mer smidigt anpassas efter konjunkturerna», säger man, »så att en större anpart av dessa arbeten igångsättes under depressionsperioder än eljest blir fallet.» Detta inpass kommer något överraskande efter det att utskottet på föregående sida, sid. 27, har erinrat om vad förra årets riksdag yttrade om »olämpligheten av att under pågående utredningar om arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande ävensom angående arbetslöshetsförsäkring vidtaga ändringar i de på förevarande område gällande bestämmelserna» etc. »Det ligger i öppen dag», sade riksdagen den gången.

Nu är ju förhållandet det, att den utredning, som utskottet här trycker på såsom i behov av skyndsamt genomförande, föreligger de facto redan utförd. 1925 års förslag i detta avseende tog just sikte på, hur man skulle kunna skapa en beredskap, som kunde vid krisartade stegringar, sådana man den gången i väsentliga delar genomlevt och alltså hade i färskt minne, på ett lämpligt sätt behärska svårigheterna. För närvarande pågå icke mindre än två utredningar jämsides med varandra, i viss mån under gemensam ledning, och vilka just taga sikte på den fråga, som utskottet nu vill skriva om. Den ena är den av utskottet självt återopade utredningen om arbetslöshetens orsaker och medlen till dess bekämpande, en utredning, som veterligt icke kan undgå att behandla just det problem, som utskottet här skriver om. Vidare har Kungl. Maj:t i det uppdrag, som lämnades socialstyrelsen under innevarande år att utreda vissa i samband med det principiella bedömandet av arbetslöshetsförsäkringen stående frågor, frambållit vikten av, att man hade en komplettering till arbetslöshetskassornas åtgärder, en komplettering med »samläggande anordningar av mera permanent karaktär än de nuvarande». Det har till yttermera visso understrukits, att vad angår »massarbetslöshet av mera krisartad karaktär, synes samhället ej böra eller kunna undandraga sig uppgiften att i mån av behov träda hjälpande emellan. Det allmännas hjälpverksamhet synes därvid i första hand böra avse tillhandahållande av arbete vid reservarbeten och administreras genom of-

*Anslag till bekämpande av arbetslösheten.
(Forts.)*

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

fentliga organ.» Detta står i de direktiv, som lämnades till socialstyrelsen för dess utredning. Såväl utredningen om arbetslöshetens orsaker och medlen för dess bekämpande, vilken utredning står under ledning av generaldirektör Huss, som även den särskilda utredning, som socialstyrelsen jämsides därmed har att verkställa, tager sålunda sikte på just den fråga, som utskottet nu ansett påkalla, att det till Kungl. Maj:t avlåtes en skrivelse — en åtgärd, som jag följaktligen inte kan tro vara föreslagen på grund av rent sakligt behov, utan som måtte bero på mera politiska tillfälligheter.

Efter detta, herr talman, skall jag be att i all korthet få säga några ord om Seskaröfrågan, eftersom jag hör, att debatten från början rör sig över hela ämnet. Jag ber att få här deklarerera, såsom jag har gjort vid ett föregående tillfälle, den bestämda uppfattningen, att det problem i vår norrländska industri, som nu framför allt bör tilldraga sig uppmärksamhet, är att få en god jämvikt emellan skogsvården och avverkningspolitiken å ena sidan samt å andra sidan industriutvecklingen längs efter hela norrlandskusten — detta med hänsyn icke minst till behovet av att vid översta Norrlands kust kunna upprätthålla en bärkraftig industri. Jag gillar icke den tendens, som har gjort sig gällande på en del håll, att i onödan draga ned virke ifrån övre Norrland till industriella verk i nedre Norrland och därigenom skapa minskade möjligheter för industridrift utefter övre Norrlands kust. Samtidigt har man ju nu kunnat skönja koncentrationssträvanden uppe i översta Norrland, som enligt min mening äro värda all möjlig uppmuntran. De äro inte enbart glädjande ur allas synpunkter, det är visst och sant, men de innebära en ekonomisk nödvändighet. Skall man i kampen emellan industridrift i översta Norrland och längre ned utefter norrlandskusten kunna räkna med att för framtiden varaktigt uppehålla industrien utefter övre norrlandskusten, så framstår som ett självklart faktum, att man måste bedriva denna industri under förhållanden, som göra, att man kan lita till dess bärkraft i fortsättningen. Det är därför, som jag anser, att man med tillfredsställelse måste hälsa de koncentrationssträvanden, som gjort sig gällande och som nu synas tyda på, att man dels vid Piteälvens mynning, dels i viss utsträckning vid Luleälvens mynning, dels ock nu senast vid Kalixälvens mynning söker få till stånd rationellt uppbyggda industrier, där man får den koncentration och samverkan mellan sågverksdrift och cellulosatillverkning, som utgöra praktiskt taget nödvändiga förutsättningar för att man på lång sikt skall kunna lita till bärkraften.

Jag ber att få tillägga, att när jag så starkt pläderar för, att man skall göra allt möjligt för att verkligen upprätthålla industrien där uppe, är det av både ekonomiska och vad jag skulle kunna kalla nationella skäl — ekonomiska skäl så tillvida, som jag anser, att det för staten och för enskilda skogsägare är mycket angeläget, att man har industriföretag där uppe att lita till, när det gäller konkurrensen om virket. Det kan icke vara nyttigt, att man blir helt beroende av köpare längre söderut, som självfallet ha möjligheter att sluta sig tillsammans på sådant sätt, att i längden domänverket och enskilda skogsägare kunna bli lidande härpå. Jag har därför också vid de upprepade överläggningar om dessa frågor, som jag har för mitt vidkommande haft anledning att hålla med domänstyrelsen, betonat dessa synpunkter, och jag vet, att de också vinna genklang hos domänstyrelsens ledning.

När jag säger, att det också är av nationella skäl, jag har intagit min ståndpunkt, behöver jag inte närmare förklara detta. Det kan inte ur landets synpunkt vara klokt, att man industriellt avfolkar de övre delarna av vår norrlandskust, men jag skall som sagt inte vidare uppehålla mig vid den saken.

Det är, herr talman, också emot bakgrunden av de synpunkter, jag här framhållit, som man måste se Seskaröproblemet. Jag har för min del kommit till den bestämda uppfattningen efter de många och, jag vågar påstå, mycket sam-

vet McGranna utredningar och undersökningar, som jag har ägnat denna fråga, att man icke handlar klokt, om man inger befolkningen däruppe den uppfattningen, att vi på Seskarö kunna bedriva en industri under sådana betingelser, att därav kan bli någon varaktig glädje för framtiden. Jag skall inte nu inför denna glest besatta kammare upptaga tiden med att ingå på de kalkyler, som utskottet i det avseendet i sitt tillstyrkande av sågverksdriften däruppe lagt fram. Det kan endast vara ägnat att inge en viss förvåning, att man inom utskottet anser sig verkligen kunna taga ställning till frågan på de kalkyler, som där blivit framlagda, och där utskottet på rak arm kastar fram den synpunkten, att man inte skall bekymra sig för att avfallet icke lämpligen får avsättning till cellulosafabriker, utan räkna med att kola veden och att man då kan öka nettot så och så mycket. Jag skulle inte efter de många undersökningar, jag har ägnat frågan, ha vågat mig på att ge uttryck åt en sådan sakkunskap och optimism, som utskottet här i en hastig vändning tillägnat sig på grund av upplysningar, förmodar jag, från någon person, som ansett sig sinna sakkunnigt behärska denna fråga. Jag skall endast uttala, att ingen skulle ha varit gladare än jag, om man hade kunnat låta sitt känslotänkande i denna fråga taga sig sådana positiva uttryck, som utskottsmajoriteten nu ansett sig kunna göra, men jag skulle inte kunna stå till svars med att inge befolkningen den förhoppningen, att man skall kunna bedriva en varaktigt lönande sågverksindustri på Seskarön för att sedan kanske, efter min uppfattning säkerligen, nödgas konstatera det faktum, att man här slagit in på en industriell nödhjälpsverksamhet, som man i längden icke står till svars med, och därigenom sålunda skapat en befolkning, som skall leva ett industriellt parasitiskt liv. Jag tror, att man skulle göra denna befolkning, låt vara att det svider för stundan, större gagn genom att icke inge den de förhoppningar, som utskottsmajoriteten här velat göra.

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Herr **Möller**: Herr talman! Jag har ju väckt två till sitt innehåll ganska olika motioner i detta ämne vid årets riksdag. Den ena motionen, som innebar, att man skulle höja det vanliga anslaget till arbetslöshetsunderstöd till 8.000.000 kronor och därjämte begära vissa ändringar i direktiven, ha vi socialdemokrater inte vidhållit i utskottet av det skälet, att vi inte anse oss på samma gång kunna begära 8.000.000 kronor till arbetslöshetskommissionen och 10.000.000 kronor till offentliga arbeten, utan vi måste ju välja ettdera av dessa två alternativ. Om därvid förslaget om ett ökat anslag till arbetslöshetskommissionen fått förfalla, så beror det väsentligen på det förslag, om vilket det har samlat sig en majoritet i statsutskottet, att man med anledning av vår motion nr 108 i denna kammare skulle avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t. Det säger sig självt, att formuleringarna både i motiveringen och i yrkandet här rörande en sådan skrivelse äro resultatet av kompromisser, och jag måste ju säga, att strävandena att urvattna hela tankegången ha i varje fall dragit det längsta strået.

Nu må det ju ursäktas, om man är litet trött att i den svenska riksdagen tala om denna sak, ty vi ha ju hållit på år efter år att försöka förmå riksdagen, där det finns många enskilda ledamöter, som erkänna, att vår kritik av den nuvarande arbetslöshetspolitiken åtminstone till 75 procent är berättigad, inte att avskaffa kommissionen utan helt enkelt bara att hävda, att riksdagens egna direktiv från 1922 i överensstämmelse med sin anda skulle komma att tillämpas. Vi ha stött på ett fullkomligt oöverbanneligt motstånd. Mina tankar dröja vid fredagen och lördagen här i kammaren, och jag har frågat mig: är det verkligen möjligt, att enligt den svenska riksdagsmajoritetens uppfattning är det mycket värre att förlora egendom än att förlora arbete för dem, som inte ha någon egendom? Det stödförslag, som då behandlades här — jag måste då

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

framför allt räkna med det förslag, som kom ifrån regeringen om höjda tullar — hade ju väsentligen till syfte att rädda personer, vilkas ekonomi man ansåg hade blivit åtminstone en smula skadad, men som besitta jämförelsevis stora egendomar i detta land — det var ju framför allt de stora bönderna och godsägarna, som där skulle ha fått någon hjälp. Det betraktade man som fullkomligt naturligt och självklart, att om en större grupp inom en folkklass stod inför risken att förlora egendom, så skulle den hjälpas. Man måste se till att klara dem och bringa dem hjälp från statsmakternas sida. Men människor, som inte hava någonting, som inte veta sig någon levande råd praktiskt taget, när de förlora sitt arbete, dessa människor måste man titta på och vända på och granska både utan och innan och se till, att för Guds skull inte en tolvskilling hamnade i skötet på dem, vilken de möjligen skulle kunna tänkas undvara. Det är innehållet, mina herrar, i den arbetslöshetspolitik, som försiggått i vårt land och som har detta stöd i den svenska riksdagen. Det är mig fullkomligt obegripligt.

Jag har en mycket stark känsla av, att när man behandlar sådana här ämnen, är tänkandet, framför allt hos dem, som företräda personer, vilka äro de besittande i samhället, så snärjt i ett klasspolitiskt känsloliv, så invant i ett klassbetonat tänkande, att det är fullständigt omöjligt att rycka upp vederbörande därur. Vi veta ju, att det är som att spotta mot vinden, det spelar absolut ingen roll, vad vi säga på denna punkt. Vi slåss ju om, huruvida det finns någon arbetslöshet här i landet. Det måste finnas en föreställning, att det egentligen inte råder någon arbetslöshet, alltså att allt vårt bråk saknar den reella grundvalen. Det blevo vi ju mycket noga undervisade om i varje fall i dag i Svenska Dagbladet, och ändå, om vi titta på kommissionens siffror eller om vi titta på fackföreningsrörelsens siffror eller vilka siffror det vara må, som kunna lämna upplysning i dessa ting, så visa de, att arbetslösheten har varit konstant, ungefär lika stor under många år. Det är klart, att kurvan går litet upp och litet ned, men om man tar hela cykeln, visar det sig, att arbetslösheten har hållit sig ungefär konstant de sista sju åren, den har ökat litet ibland, minskat litet ibland, men man har stått vid ungefär samma resultat till slut, och det finns väl för närvarande ett visst fog för den fruktan, att vi skola drabbas av den allmänna konjunkturförsämringen i världen, och då kan man ju vänta sig, att arbetslösheten kommer att ökas igen.

Nu måste jag medge, att det finnes en utskottsmajoritet, som åtminstone har räckt oss, låt oss säga ett lillfinger och sagt, att man kanske ändå borde pröva, huruvida det inte skulle kunna tänkas en viss omläggning. Nu är saken den, att det förhållandet, att vår motion om ett anslag till offentliga arbeten kommit fram i år, beror väsentligen på, att vi icke tidigare ha kunnat förmå de andra partierna i riksdagen att ens resonera om att mjuka upp direktiven till arbetslöshetskommissionen en smula eller rättare mjuka upp arbetslöshetskommissionens egen politik. När vi hållit på därmed i många år, sade vi oss på vårt håll, att det tjänade ingenting till att fortsätta därmed. Vi enade oss i stället om ett alldeles nytt program. De borgerliga gå fram för den arbetslöshetspolitik, som råder, men vi skola vädja till människorna i detta land, om inte, när vårt lands ekonomiska läge i en rent häpnadsväckande grad har förbättrats, statsmakterna då skulle ha skyldighet att sörja för, att människor få arbete i detta land, då det kan påvisas — man kan ju på sitt sätt kalla det för ett lyckligt läge i vårt land — att det finnes, jag vet inte hur mycket arbete, som till gagn för framtiden kan utföras. Vi ha ju här tagit fram några bestämda punkter, och dem skall jag återkomma till, då första kammaren går att behandla punkt II:o i detta utlåtande.

Såsom läget nu är, skall jag inte ytterligare i denna debatt uppehålla kammaren, utan jag skall utan något slags entusiasm yrka bifall till utskottets hem-

ställan i dessa två punkter I:o a) och I:o b) i förhoppning om, att den regering, som kommer, skall visa sig ha litet bättre förstånd andra gången den skall leda landets öden, än riksdagens majoritet hittills har visat sig hava. Man får ju snart se, huruvida den förhoppningen är grundad eller inte, men då nu Kungl. Maj:t i varje fall, för så vitt punkt b) i utskottsutlåtandet bifalles, kommer att få en skrivelse i ämnet, så finns ju ändå en direkt uppfordran till regeringen att taga upp detta problem till övervägande ur åtminstone några nya synpunkter.

Herr talman! Jag skall för ögonblicket inskränka mig härtill.

Herr Lindhagen: Herr talman! Då det nu skall bli en skrivelse med begäran om utredning av denna sak, skall jag också be att få tala något om mina erfarenheter på detta område.

Det ligger ju i sakens natur, att det förhåller sig så, som herr Möller sagt. Jag har haft tillfälle år ut och år in, varje månad och varje vecka, kan jag säga, att på mitt ämbetsrum uppleva besök av arbetslösa, och jag har strävat att hjälpa dem till rätta hos de myndigheter, som ha med den saken att göra, men det finns ingen möjlighet att komma ur fläcken med frågan. I ett och annat fall har det lyckats, men vanligen säger man: Det finns inte pengar, de äro inte behöriga; det möter de och de hindren. De arbetslösa få varken arbete eller understöd, fastän de äro fullständigt utblottade, utan man säger till dem: Gå till fattigvården. Men meningen med arbetslöshetshjälpen var inte, att friska människor, som inte begära annat än att få arbete, skola mötas av svaret: Gå till fattigvården — utan hela denna nya institution, som kallas arbetslöshetsunderstöd och anskaffande av arbete, är ju till för att vrida detta problem in på andra banor. Det är fullkomligt upprörande, när man så där får taga del av de särskilda fallen och vänder sig till alla möjliga myndigheter men inte kommer ur fläcken. Då förstår man, att hela denna ansats befinner sig i sin linda, och man förstår herr Möllers yttrande, att man inte kan vara särskilt entusiastisk för detta fattiga skrivelseförslag. Men det är ju i alla fall, som herr Möller säger, ett lillfinger, som räckes åt denna sak.

Jag föreställer mig, herr talman, att det inte heller räcker, som man nu hoppats, att enskilda personer få vända sig till vederbörande för att på så sätt till äventyrs kunna få ett rikligare understöd än det, som nu är tillämnat. Vad betyda 2,500,000 kronor? De äro en droppe i havet, de äro ingenting; ett sådant understöd nödvändiggör att lämna utanför den allra största delen av klientelen. Det fordras naturligtvis en annan organisation, som är inriktad på, att varje individ har en rätt, som ovillkorligen skall tillgodoses. Vederbörande skola inte behöva springa till borgmästare och jurister överallt och säga: Vad skola vi göra? — utan de ha rätt till försörjning. Jag tror, att det gamla teoretiska socialdemokratiska kravet om rätt till arbete måste tagas upp i sin gamla teoretiska omfattning och föras ut i det praktiska livet på ett sådant sätt, att det får någon betydelse.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta, då herr Möller nu med rätta talade om de förbisedda, att säga, att det är upprörande att glömma bort dem till skillnad från dem, som redan ha någonting men också kämpa med svårigheter, såsom jordbrukarna göra, ty vi veta ju, hur litet de få betalt för sina produkter. Man förvånar sig över, att för en sådan där torgförd vara från ett träd, som fordrat all möjlig uppmärksamhet och alla möjliga mödor år efter år ända från det att fröet lades i jorden, få de en liten slant, för vilken man kan köpa — ett par tre spikar bara, när det gäller industriella saker. Jag förstår, att man reagerar mot sådant. Men då borde man väl ännu mera

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.*
(Forts.)

inse, att det jordfolk, som har för litet jord, och det jordfolk, som inte har någon jord alls men inte kan leva på annat sätt än genom att odla upp ett stycke mark, också höra till de mest nödlidande. Man får inte glömma de arbetslösa, om de också äro utan den besittning för att kunna arbeta, som för deras utbildning, deras yrke och deras belägenhet äro den naturligaste eller den enda, som står till buds.

Men vad har riksdagen gjort här i år? Jo, den har enhälligt, med alla stora partiens bistånd, kastat ut dessa från all plats i vår omtanke. Om rikets kolonisation, som just är till för dessa, har man sagt, att endast om jordägaren är med på att frivilligt avstå sin jord, kan man inlåta sig på att skaffa den behövliga jorden. Detta, herr talman, har en hel riksdag beslutat, i år för första gången, och det är en Pyrrhusseger, en av de allra största, som förekomma i vår historia, och det kommer att hämma sig.

På samma sätt förhöll det sig, när det gällde den stora slutsputten, då man begärde en skrivelse med innehåll, att nu skulle också uppmärksamheten fästas vid det jordbruksfolk, som har för litet jord eller ingen jord — alla partier voro eniga om att på de mest ytliga skäl avfärda förslaget. Det bestods inte en motivering, som innefattade ett uns av förståelse ens. Det är den andra stora Pyrrhussegern, herr talman, och den kommer också att hämma sig.

Jag yrkar med olust bifall till statsutskottets förslag.

Herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Vi ha ju ett organ, som skall företräda den del av den sociala välfärden, som vi nu debattera, och det är arbetslöshetskommissionen. I den sitta representanter för, kan man säga, både arbetare och arbetsgivare, och denna kommission har begärt, att Kungl. Maj:t skulle av riksdagen äska 2,300,000 kronor för det kommande budgetåret. Statsutskottet har höjt detta belopp till 2,500,000 kronor, och sålunda ökat den summa, som det ansvariga organ, vilket företräder arbetslöshetspolitiken här i landet, äskat, med 200,000 kronor. Under sådana förhållanden vill det förefalla mig, som om man, under förutsättning av att det är någon mening med att ha ett sådant organ som arbetslöshetskommissionen — och det är väl ändå meningen — och om man har något förtroende för detta organ, får säga, att utskottet, som har behandlat detta ärende, har förfarit synnerligen välvilligt på den punkt, som det här närmast är fråga om, punkt I. Jag anser sålunda inte, att det finns fog för de skarpa klagomål, som här ha framkommit, dels från herr Möllers sida, dels från herr Lindhagens sida.

Det är klart, att arbetslöshetens bekämpande är ett synnerligen invecklat problem. Jag tror, att den arbetslöshetspolitik, vi ha fört här i landet, har varit lycklig för landet. Den har försökt att återföra till arbetet i den öppna marknaden all den arbetskraft, som har kunnat beredas sysselsättning, och arbetslöshetskommissionen har varit hänvisad till att i stor utsträckning bereda arbete åt den del av de arbetslösa, som närmast är att hänföra till den asociala delen av det svenska folket. De dugliga arbetarna ha lyckligtvis, kan jag säga, under den konjunktur, under vilken industrien f. n. arbetar, fått sysselsättning. Naturligtvis är det inte så få, som oförvällat ha blivit arbetslösa, trots att de äro goda arbetare, men jag förutsätter, att arbetslöshetskommissionen därvid känner sitt ansvar, så att den sätter i gång med arbeten, så att dessa arbetslösa kunna få sysselsättning. Det är en sak, som jag för min del ofta har funderat över, hur det har varit möjligt, att när det

exempelvis ifrån en arbetsplats anmälts, låt oss säga t. ex. 70 arbetslösa, så har man någon dag eller några dagar efteråt fått se, att arbetslöshetskommissionen har givit anvisning på arbete åt ett 10-tal av dessa 70. Det skulle för mig vara av ett visst intresse att ifrån sakkunnigt håll här — och vi ha ju, kan man säga, en representant ibland oss för sakkunskapen i herr Hagman — få en närmare förklaring över, att inte de arbetslösa få anvisning i den omfattning, som de anmälas såsom arbetslösa. Dessa förhållanden måste det väl kunna givas någon förklaring på, men det har varit i känslan av, att man i det fallet skulle i någon mån bereda ökad möjlighet att kunna giva hänvisning till arbete, som jag har varit med om att höja detta anslag. Jag ville för min del från början höja det med 1,000,000 kronor, men andra inom utskottet ville inte gå så långt, och jag ville inte gå fram med en reservation också på denna punkt, liksom på så många andra, utan jag nöjde mig med den kompromiss, som låg i erbjudandet om 2,500,000 kronor.

Såsom ärendet nu ligger, kan jag inte se, att det finnes någon anledning till, att man skulle höja detta anslag. Det kan ju hända, att om herr Hagman begär ordet, det kan bliva anledning till, att man här skulle kunna — formell möjlighet finnes på grund av de motioner, som väckts om höjning av anslagen — gå in för en höjning. Jag vill i detta sammanhang säga, att det dock måste vara klart för kammarens ledamöter, i den mån mitt ord kan höras av dem — det är ju så få härinne —, att det väl skulle vara litet underligt, om man här först skulle bevilja 2,500,000 kronor och sedan enligt en reservation, som har framförts av några av utskottets ledamöter i en senare punkt, gå in för ett anslag på 10,000,000 kronor. Jag förstår egentligen inte, hur det skall vara möjligt att samtidigt laborera på båda dessa linjer.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hagman: Herr talman! Beträffande utskottets föreliggande utlåtande måste jag för min del uttala min tillfredsställelse över, att utskottet har höjt det av Kungl. Maj:t begärda beloppet med en halv miljon kronor. Det hade förvisso varit önskvärt, om beloppet hade satts betydligt högre, ty det förhåller sig på det sättet, att när arbetslöshetskommissionen i november månad föregående år fastställde det belopp, som skulle hos riksdagen begäras, så befunno vi oss ännu i en högkonjunktur, och inga tecken tydde på, att denna befann sig i dalande. För närvarande är det åtskilliga sådana, som tyda på, att vi gå emot betydligt sämre förhållanden på arbetsmarknaden, och det synes som om dessa tecken, som speciellt i utlandet ha framträtt betydligt starkare än här hemma, komma att medföra, att en försämring gör sig gällande även i vårt land. Det är framför allt från vissa platser, som denna försämring framträder mycket starkt, och jag kan ju begagna tillfället att nämna, att under det att man i de tre största städerna i landet rent lokalt tänkte sig, att man hade kommit över det värsta, så har det inträffat, att när man kom fram på västkanten, så ha just från alla dessa tre stora städer, Stockholm, Malmö och Göteborg, inkommit framställningar, som visa, att läget försämrats. Dessa städer begära i veckan hjälp från kommissionen med hänsyn till stigande arbetslöshetssiffror.

Att inte större belopp begärts från kommissionen beror, skulle jag tro, därpå, att det vid budgetårets början kommer att finnas en viss behållning, som redovisas i propositionen och utskottets utlåtande, av omkring 3,000,000 kronor, och med det belopp, som här i dag föreslås att beviljas, skulle det komma att vid kommande budgetårs ingång finnas ett belopp av omkring 5,500,000 kronor till disposition. Det är emellertid uppenbart, att det varit önskvärt, att beloppet hade kunnat sättas betydligt högre, därför att om en försämrad konjunktur, som jag befarar, kommer att göra sig gällande, och de arbetslösa

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

antal växer mycket starkt, är ju det värsta, som kan inträffa, att det organ, som tills vidare handhar denna hjälpverksamhet, måste begränsa densamma av brist på medel.

Sedan har man här under överläggningen gått in på en del detaljer, och om tiden hade medgivit det, skulle jag kunnat lämna en del upplysningar om mina erfarenheter som tjänsteman hos kommissionen. Men det är blott speciellt två av herr Kvarnzelius' framställda synpunkter, som jag skall uppehålla mig vid. Herr Kvarnzelius sade först och främst, att det klientel, som kommissionen måste taga hand om, var i stor utsträckning asociala element. Jag måste för min del på det bestämdaste bestrida, att så är förhållandet. Tvärtom kan man göra gällande, att de personer, som genom de lokala arbetslöshetskommittéerna ute i kommunerna beredas anställning vid de av kommissionen anordnade statliga reservarbetena, äro till den stora övervägande delen ordentliga, skötsamma, plikttrogna och goda medborgare, och de asociala elementen, om man skall tala om sådana, utgöra, så långt min erfarenhet sträcker sig, ett ytterst försvinnande antal. Det finnes arbetsledare vid vissa av kommissionens arbetsplatser, som rapporterat, att de arbetare, de ha, äro utomordentligt arbetsamma och plikttrogna, och från den så omtalade och omskrivna Ulricehamnsbanan har det meddelats, att arbetet går med samma fart som ett arbete på den öppna arbetsmarknaden. Det kan knappast konstateras någon skillnad i fråga om arbetsprestationen. Således, den villfarelsen — det är nämligen en sådan — måste fullständigt tagas bort, att det skulle vara speciellt asociala element, som använda sig av denna hjälpverksamhet.

Vidare framförde herr Kvarnzelius en förfrågan, huru det kan komma sig, att man kan se i tidningarna, att kommuner, som ha ett större antal arbetslösa, endast få ett litet antal platser hos kommissionen. Och herr Kvarnzelius uttalade den förhoppningen, att man skulle komma dithän, att ett större antal platser kunde ställas till behövande kommuners förfogande. För att visa, hur komplicerat detta problem är, vill jag säga, att under de senaste åren ha i huvudsak nästan samtliga framställningar om platser från kommunerna beviljats, men det är visst icke alla platser, som tagits i anspråk. Fall kunna förekomma, då kommuner anmäla ett femtiotal arbetslösa och begära att få t. ex. tio platser, men dessa tio platser kunna ej besättas, därför att många vägra att taga de erbjudna platserna i anspråk. Det kan naturligtvis vara många skäl till detta, men bara denna lilla upplysning visar, hur ytterst komplicerad frågan är, och det är icke bara att ställa det antal platser till förfogande, som kommunerna ha rapporterat att de ha arbetslösa, ty resultatet skulle i många fall bara bli det, att man fick en mängd arbetsplatser, som icke blevo tagna i anspråk. Det behöves nog åtskilliga andra åtgärder för att uppnå det resultat, som betraktas såsom önskvärt, och det är naturligt, att de villkor, varunder dessa arbeten utföras, bleve mycket mer inbjudande, än vad fallet är. Härtill kommer, att det kan vara familjeförhållanden, det kan vara speciell yrkesutbildning, som gör, att vederbörande icke vilja taga detta, alltid av grovarbete bestående arbete. Det är dessa synpunkter, som göra, att det ofta föreligger en sådan disproportion mellan det totala antalet arbetslösa inom en kommun och antalet begärda och vid kommissionens arbetsföretag tillsatta platser.

Jag begagnar tillfället, då jag har ordet, att upprepa, vad som jag sagt förut här vid flera tillfällen, senast under remissdebatten, att vad som är det tråkiga här i vårt land är ju, att man aldrig synes komma förbi utredningarnas stadium beträffande arbetslöshetsproblemet. Så snart den ena utredningen närmar sig sin fullbordan, finns det alltid någon, som är finurlig att hitta på, att man måste börja utreda i någon annan ända, och så går tiden och papperskvaren. Men vi ha ännu aldrig kommit fram till det läget i vårt land, att det

legat en kungl. proposition på bordet med förslag om varaktiga och definitiva åtgärder på detta område. Alla veta vi ju, att det provisorium, som riksdagen eller rättare sagt Kungl. Maj:t gick in för i augusti 1914, när man tillsatte den ännu kvarvarande centrala myndigheten på detta område, att denna har kommit att fortleva mycket längre, än man då kunde tänka sig. Det man först och främst sedan många år hoppats och önskat är, att man skall komma förbi utredningarnas stadium samt fram till en ny ordning på detta område av samma innebörd som i andra länder. Och det är i själva verket för alla, som ha någon erfarenhet på detta område, klart, hur en sådan ny ordning bör te sig, för att alla synpunkter skola bli tillfredsställande tillgodosedda. Man måste tänka sig en arbetslöshetsförsäkring i någon form, kombinerad med en arbetslinje, varom kommittéförslag flera gånger förelegat utan att leda till något resultat.

Nu har utskottet här under b) också anslutit sig till, att en skrivelse skulle avlätas, vari man begär skyndsamt utredning, huruvida och under vilka villkor ett reservationsanslag må böra beviljas, från vilket medel skola användas för att under vissa betingelser tagas i anspråk vid tillfällen av ökad arbetslöshet av mera betydande omfattning. Ehuru jag för min del måste säga, att jag tror, att man speciellt med hänsyn till arbetslöshetsproblemet och dess lösning överdrivit de förhoppningar, som kunna ställas på ett sådant anslag, så är det i alla fall synnerligen önskvärt, att en sådan skrivelse avlätas, och att en dylik, som jag hoppas, mycket kortvarig utredning kommer till stånd, därför att det är ju alltid av vikt och betydelse, att för dessa arbetslösa grupper, som vi ha i vårt samhälle, lämpligt arbete kan anordnas och att en undersökning verkställas, om detta kan ske under andra och mer tillfredsställande former än de hittills tillämpade. Jag skulle tro att ingen kan önska annat än framgång för dessa strävanden.

Såsom ärendet nu ligger, herr talman, kan jag visserligen uttala, att det hade varit önskvärt, att beloppet hade varit större, men jag kan icke med utsikt till framgång göra annat än hemställa om bifall till utskottets föreliggande utlåtande.

Herr Winberg: Herr talman! Jag måste nedlägga min bestämda gensaga mot det uttalande, som fälldes av herr Kvarnzelius, när han gjorde gällande, att alla dugliga arbetare hade fått arbete och att de, som arbetslöshetskommissionen hade hand om, vore mer eller mindre asociala element. Det blir ytterligare straff för dessa människor. Det är icke nog med, att de äro arbetslösa och behandlas på det sätt, som arbetslöshetskommissionen tillämpat under den gånna tiden, utan nu skola de också från så auktoritativt håll som statsutskottets ordförande stämplas såsom asociala element. Vet herr Kvarnzelius vad det betyder för dessa arbetare? Man har redan förut talat om, huruvida det icke skulle visa sig svårt att få enskilda arbetsgivare att antaga arbetare, som varit anställda hos arbetslöshetskommissionen, och man har allvarligen i pressen varnat för att stämpla dessa som mindervärdiga element. Men jag undrar, hur det kommer att verka nu, när man från riksdagen, från håll, som här skett, stämplar dem såsom sådana. Det är ej underligt, om dessa arbetare hädanefter draga sig för att överhuvud ha något med arbetslöshetskommissionen att göra, när de till den behandling, de där röna, också officiellt komma att stämplas såsom mindervärdiga element. Jag vill säga, att är det den uppfattningen, som råder i allmänhet, och är det den uppfattningen, som råder inom det parti, herr Kvarnzelius tillhör, så tror jag icke, herr Möller, att vi ha mycket att vänta av den nya regeringen, om den anlägger sådana synpunkter på arbetslöshetsproblemet.

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

Herr Möller: Ja, jag hajade ju också till, när herr Kvarnzelius förklarade, att de arbetslösa, som arbetslöshetskommissionen får hand om, i stor utsträckning äro asociala element, därför att det är ju farligt nog. Vi ha i vår motion riktat en anklagelse på denna punkt mot hela det nuvarande systemet, där det framhålles, att nödhjälpsarbetaren får lätt en stämpel av mindervärdig arbetare, vilket försvårar hans återgång till den fria och öppna arbetsmarknaden. Motionens uttalande på den punkten innebär ju icke på något vis något gillande av den föreställningen, att de, som arbeta hos arbetslöshetskommissionen, vore mindervärdiga element, utan det var bara för att konstatera, att den uppfattningen tycktes ha blivit ganska allmän bland arbetsgivarna, och att arbetsgivarna därför ej gärna ville ha folk från arbetslöshetskommissionens arbetsplatser. Emellertid svarar arbetslöshetskommissionen — jag skall ej bry mig om att ingå i polemik mot vad kommissionen säger, jag skall visserligen taga upp den saken i ett annat sammanhang — att »en dylik uppfattning lär lyckligtvis icke vara mera allmänt utbredd och torde egentligen blott ha kommit till uttryck i vissa tidningsorgan». Jag vet icke, om detta kommissionens uttalande har gjorts i god tro — det får man ju hoppas — men alldeles säkert är, att det icke är riktigt, därför att det finns ju arbetsgivare, som uttryckligen förklarat, att de äro rädda att taga i sin tjänst personer, som arbeta hos arbetslöshetskommissionen av vissa skäl. Det fanns i förra årets kungl. proposition i fråga om arbetslöshetsanslaget uttalanden, som försökte avtrubba den uppfattningen, och om det från herr socialministerns sida ansetts nödvändigt att söka avtrubba denna uppfattning, är det ju uppenbart, att det legat en grund för det. Kommissionens uttalande intresserar mig mycket litet, men därför är det verkligen ytterst olyckligt, att statsutskottets ärade ordförande här kunnat fälla de ord, som han gjorde.

Jag vill erinra om, att vid Svenska kullagerfabriken, som veterligen hade sitt finaste bokslut i dess historia under 1929, ett bokslut, som torde ha väckt ganska stor häpnad hos alla dem, som icke närmare kände till fabriken af färer, trots att alla veta, att det är ett i olika avseenden synnerligen ståtligt företag — jag vill erinra, att samma år, som alltså aktiebolaget Svenska kullagerfabriken hade sitt bästa bokslut hittills, avskedades strax efter jul, vill jag minnas, eller kanske det vara i början av detta år, jag kan icke bestämt säga vilket — en sexhundra man. Nu vet jag ju icke, om de kommit in vid arbetslöshetskommissionens arbeten. Det har jag ej reda på. De ha i varje fall under en viss tid tillhört och kanske ännu många av dem tillhöra de arbetslösas skara.

Det är en annan sak — vi gå ju icke in på alla saker här, ty det har visat sig, att man från borgerligt håll ej vill diskutera detta — det är en sak, som just nu är högaktuell i vårt land och varit det i många år. Det är den allmänna rationaliseringen, sammanslagningen av företag, nedläggningen av fabriker, vilket skapat stora sociala olyckor, som icke kunna hjälpas med den nuvarande arbetslöshetspolitiken. Det är ju fullkomligt orimligt att betrakta dessa människor såsom egentligen odugligt folk, som blivit arbetslösa på grund av sin oduglighet, så att jag tror verkligen, att herr Winberg har fullkomligt rätt, då han säger, att det är nödvändigt med en protest mot ett uttalande av den beskaffenhet som det herr Kvarnzelius här fällde och som säkert saknar fog men kan göra mycket skada i fortsättningen.

Häri instämde herrar *Vennerström* och *Asplund*.

Herr Kvarnzelius: Det var icke på något sätt min avsikt att utslunga någon som helst beskyllning mot de arbetslösa — det kan jag försäkra herr Winberg och herr Möller. Jag hade den uppfattningen, att flertalet av dem, som

arbetslöshetskommissionen fick taga hand om, tillhörde den kategori, som jag nämnde. Nu hör jag, att jag i det fallet misstagit mig, och då beklagar jag mycket mitt uttryck i detta avseende. Det försäkrar jag både herr Winberg och herr Möller, så att om den saken tycker jag ej, vi behöva vidare tvista. För övrigt torde både herr Winberg och herr Möller känna mig så pass noga, att de förstå, att jag ej är den, som ytterligare vill lägga sten på börda för de arbetslösa i onödan.

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Herr statsrådet **Lübeck**: Jag skall icke blanda mig i denna del av debatten i annan mån, än att jag ber få bekräfta riktigheten av vad herr Möller nu sade, nämligen att i förra årets statsverksproposition, där ju arbetslöshetsfrågans principiella läge avhandlades ganska utförligt, man också avhandlade detta spörsmål, frågan om den grupp av s. k. mindervärdiga arbetslösa, med vilken man har att räkna. Där framhölls det, att denna mindervärdighet var av mycket olika slag. Det var en typ av mindervärdighet, som bestod i att t. ex. en grupp arbetare kanske för alltid eller för en ganska lång tid blivit utan arbete i sitt speciella fack. Det var sådana, som jag brukar kalla Rörstrandstypen. Då Rörstrands porslinsfabrik nedlades, blev en rad arbetare vid delvis ganska hög ålder arbetslösa utan utsikt att kunna komma in i liknande arbete på annat håll inom landet, och de blevo då hänvisade att övergå till nödhjälpsarbete i form av grovarbete, därför att det ej fanns yrkesarbete för dem. Dessa äro naturligtvis ur grovarbetarsynpunkt mindervärdiga. Det har uppstått andra sådana förhållanden i samband med rationaliserings- eller koncentrationsåtgärder, men det är icke det, som det är tal om här.

Jag hörde ej herr Kvarnzelius' yttrande om mindervärda arbetslösa, men jag förstår av debatten efteråt, att det där var fråga om de s. k. asociala elementen, och om dem yttrade förra årets proposition, att arbetslöshetskommissionen fått även sådana och fått dem i en utsträckning, som icke var lämplig. Att det finnes en del sådana, är en självklar sak, ehuru herr Kvarnzelius synes ha missuppfattat den omfattning, i vilken det förekommer, men det framhölls just i förra årets proposition vikten av att icke skicka dylika asociala element till arbetslöshetskommissionens arbeten och därmed ställa dessa arbeten i den dåliga dager, som de under gångna år varit utsatta för. Det har mest berott på, att kommunerna varit för släpphänta i detta fall. De ha skickat dit folk, som de tyckte det var skönt att bli av med, i vissa fall s. k. asociala element, och det har arbetslöshetskommissionen och dess arbetsplatsers rykte fått lida för. Nu tror jag, att en sanering inträtt. Det har arbetslöshetskommissionen själv haft största anledning att sörja för. Jag tror sålunda, att den överdrift, som herr Kvarnzelius här tydligen räkat ut för, i varje fall hänför sig till en förgången tid.

Jag skall ej förlänga debatten, herr förste vice talman! Jag skall endast beröra ett yttrande, som jag händelsevis hörde av herr Hagman, att man i arbetslöshetsfrågan aldrig hinner få en utredning färdig, ty när den närmar sig sitt slut, sätter man i gång med en annan utredning för att på det sättet förlänga vägen till målet och att man därför aldrig kan nå en permanent lösning av saken. Det kan hända, att det hade en syftning till mig — ja, jag ser nu, att herr Hagman icke synes ha menat det. — Emellertid har jag som bekant ansett kompletterande utredningar behövliga, och erfarenheten på detta område växer just nu mycket hastigt. Ser man sig omkring i världen, kan man se på ett mycket handgripligt sätt på en del håll, hurusom de åtgärder, man vidtagit för arbetslöshetens bekämpande, visat sig fullständigt fruktlösa, och hur man kommit från klarhet till klarhet i denna fråga. Det är det som gjort, att jag tycker man gjorde klokt i att se efter vad som nu händer, innan man går till vad herr Hagman tycktes tro, att man kunde komma till:

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

en permanent lösning av vår arbetslöshetsfråga. Denna lösning torde, som jag sade i mitt första anförande, ligga på ett helt annat plan än det, som vi diskutera i eftermiddag.

Herr Hagman: Jag vill till ytterligare belysande av vad jag förut an-
anfört meddela till kammarens protokoll, att det har gjorts två stora överflytt-
ningar av personer vid dessa reservarbeten till den öppna arbetsmarknaden,
först från Göteborgs stad, där man lyckades från arbetsförmedlingens och ar-
betslöshetskommitténs sida intressera vissa av de större industriella verken i
staden att erbjuda arbetstillfällen åt på kommissionens reservarbeten placerade
arbetare från Göteborg och härigenom överföra dem till den öppna marknaden.
Det gick till på det sättet, att representanter för dessa industrier, speciellt de
stora varven, reste ut till arbetsplatserna och valde ut lämpliga personer. Så-
vitt jag känner, och jag har fått det bekräftat från Göteborg, lämnade dessa
överföringsförsök i stort sett uteslutande goda resultat.

Vidare har man i Stockholm under de sista tre—fyra åren haft omkring 600
man varje vinter placerade i s. k. statskommunala reservarbeten, som innebär,
att staden erhållit ett visst bidrag av staten till av kommunen själv utförda
arbeten. Under föregående sommar överflyttades omkring ett par hundra man
till andra kommunens ordinarie arbetsföretag, och jag har förvissat mig om,
att det utföll till stor belåtenhet och att vederbörande voro arbetsamma och
dugliga.

Jag måste också upprepa vad jag sade, att det är en villfarelse, som absolut
måste tagas bort, att det är asociala element, som nu begära samhällets hjälp
i form av arbete utav ena eller andra slaget. Att det kan finnas arbetsgivare,
som anse, att en person, som har tagit det allmännas hjälp i anspråk genom pla-
cering i reservarbete, icke är lämplig att erhålla arbete, det är möjligt. Jag
har i varje fall icke hört något sådant, men har man den uppfattningen, beror
det säkerligen på, att vederbörande menar, att dugliga arbetare först och främst
få arbete, och att de, som ej kunna skaffa sig något själva utan på sätt som
angivits måste beredas hjälp av det allmänna, måste vara sämre ställda i fråga
om arbetskapacitet och duglighet än de förra, och därför drager den slutsatsen,
att dessa äro olämpliga att anställa. Det är naturligtvis ett fullkomligt felak-
tigt resonemang under tider, då läget på arbetsmarknaden är sådant, att på
många områden ej ens de mest kvalificerade och dugliga arbetare kunna skaffa
sig sysselsättning. Och om denna lilla utvikning från dagens debattämne kun-
de medföra en ändrad uppfattning om det klientel, som måste påkalla det all-
männas hjälp, skulle förvisso denna överläggning ej ha varit förgäves.

Herr Lindhagen: I mitt förra anförande glömde jag nämna en sak, som jag
också måste säga något om, nämligen det upprörande läge vari de arbetssökan-
de i de högre åldersklasserna befinna sig. Det är ju en växande svårighet att
kunna erhålla arbete ju äldre vederbörande blir, och så snart en arbetare i olika
branscher kommit upp till 40-årsåldern och söker plats hos en arbetsgivare, får
han till svar: »nej, ni är för gammal». Och kommer han upp till 50-årsåldern
är det nästan alldeles förkylt. Dessa människor lämnas fullkomligt åt sitt
öde. Man anställer hellre en yngling än man anställer en 50-åring, ja, till och
med hellre än en 40-åring. Även dessa människor ha naturligtvis rätt till ar-
bete för sitt uppehälle, och en arbetslöshetspolitik, som försummar att också
skydda de allra svagaste, har enligt min mening icke fyllt måttet. Bakom
hela denna fråga ruvar i alla fall den maximen, att arbetstillfällena i landet
inte äro till företrädesvis för institutionerna utan lika mycket och kanske ännu
mer för folkets försörjningsmöjligheter.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, dels på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt, dels på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Widell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, i vad den avsåge nu ifrågavarande punkt, dels ock på bifall till herr Dahléns m. fl. i ämnet väckta motion; och förklarades den förstnämnda propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Punkten II.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att motionerna I: 108, II: 186 och 521, i vad de skilde sig från utskottets hemställan under punkten I, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.*

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Wallés, Oscar Olsson, Nilsson i Malmö, Rydén, Asplund, Anderson i Råstock, Jansson i Falun, Carlsson-Frosterud, Törnkvist i Karlskrona och Wigforss*, med instämmande i utskottets hemställan i övrigt, ansett, att utskottet därutöver bort föreslå, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 108 och II: 186, för anläggande av skenfria vägkorsningar mellan landsväg och järnväg, för avarbetande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens balans i fråga om vägarbeten samt för skogsarbeten av olika slag å allmänna och enskilda skogar, anvisa ett extra reservationsanslag å 10,000,000 kronor.

Herr **Möller**: Ja, herr talman, jag återkommer praktiskt taget till samma ämne, som behandlades under förra punkten. Då det socialdemokratiska partiet för sin del beslöt att försöka åstadkomma en brytning, en verklig, fullständig brytning med den förutvarande arbetslöshetspolitiken, berodde det icke minst på, att efter vår uppfattning denna arbetslöshetspolitik var bankrutt, hade visat sig ineffektiv, ur vilken synpunkt man än betraktade den, utan att den dessutom var onödig, därför att vi i motsats till många andra länder ha möjlighet att sysselsätta vårt folk på ett nyttigt sätt. Det pekades då på vägarbeten, skogs- och dikningsarbeten, överhuvud skogskultiverande arbeten samt också på behovet av skenfria järnvägs-korsningar. När det gällde att bestämma beloppet, räknade vi med, att man skulle kunna tänka sig, att till omkring 20,000 arbetslösa få ett belopp av 1,000 kronor till varje per år. Det förutsattes alltså icke, att de skulle permanent sysselsättas hela året, utan det skulle vara en art av reservarbeten fast på andra arbetsvillkor än de nuvarande nödhjälpsarbetena. Under alla omständigheter borde en arbetshjälp av den beskaffenheten ha mycket stor betydelse för de människor, som komme i åtnjutande av den. Det var det ena skälet, som gjorde, att vi ansågo ett belopp av 20 miljoner icke vara för högt för detta ändamål. Det är klart, att hade man kunnat göra en ordentlig utredning, hade väl beloppet blivit litet annorlunda. Det är möjligt, att det blivit något lägre, men det är också möjligt, att det blivit högre.

Det andra skälet, som gjorde, att vi ansågo det befogat, att ungefär ett sådant belopp begärdes, var det, att vi hade den uppfattningen, att programmet rörande införandet av skenfria korsningar i vårt land måste genomföras med mycket stor snabbhet. Nu räkna ensamt statsjärnvägarna med, att det vid statsbanorna finns över elvahundra icke skenfria järnvägs-korsningar och av dessa angav järnvägsstyrelsen, om jag minnes rätt, 218 såsom angelägna. Den delade upp dem i tre grupper: absolut nödvändiga, högst angelägna och önskvärda. I varje fall var det sammanlagda antalet ensamt på statsbanorna — de enskilda järnvägarna voro alltså icke medräknade — icke mindre än 218, och

Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)

byggandet av dessa skenfria övergångar vid 218 järnvägsövergångar beräknades kosta ensamt de omkring 20 miljoner kronor.

När vi nu ansågo, att dessa offentliga arbeten borde pågå även på andra områden än vid byggandet av dessa skenfria järnvägskorsningar, tyckte vi, att ett belopp av 20 miljoner kronor i själva verket icke var för högt. Om man tänker sig, att man försökte sätta igång byggandet av skenfria korsningar för inemot hälften av anslaget, skulle i alla fall genomförandet av 218 skenfria järnvägskorsningar sannolikt komma att taga en tid av tre år i anspråk, och då blev det inte så stora belopp till vägbalansens avarbetning och till skogsarbeten av olika slag. Att man minskat på detta belopp har i en tidning utlagts såsom en desavuering ifrån statsutskottsrepresentanternas sida av vår ståndpunkt. Det är klart, att partiet icke har haft något att invända emot minskning av beloppet, därför att om man samtidigt begär en utredning för att söka ernå syftet med motionen och utreder saken grundligare, kan man icke utan vidare upprätthålla anspråket på ett så pass högt anslagsbelopp som det vi föreslagit.

Nu måste jag erkänna, efter den behandling ärendet fått, att jag är tveksam om, huruvida det var klokt av oss att väcka motionen. Inte på grund därav, att den skulle vara på något sätt felaktig, men därför att jag förmodar, att om vi, utan att tala om arbetslösheten, hade krävt, att riksdagen skulle ingripa snabbt för att åstadkomma skenfria järnvägskorsningar, så skulle denna del åtminstone av motionens syfte inte behöva segla i motvind, som den nu tycks göra. Ty, hur riksdagen överhuvud taget kan ställa sig så där tämligen likgiltig — det står visserligen några vackra ord här och där i betänkandet — inför detta krav, det är åtminstone för mig fullständigt ofattligt.

Jag har försökt anskaffa — jag tror icke alls, att uppgifterna äro fullständiga — några utdrag ur tidningarna under innevarande år beträffande konstaterade olyckor vid järnvägskorsningar, där järnväg och landsväg korsa varandra i samma plan.

Den 3 februari 1930 hette det sålunda i en notis: »Körsvennen dödades av tåget. En kollisionsolycka med dödlig utgång inträffade vid sjutiden på lördagskvällen vid Trönninge, strax söder om Halmstad. En hästskjuts blev i en järnvägsövergång påkörd av tåget, varvid körsvennen, 55-åriga tegelarbetaren Birger Bengtsson, erhöi så svåra skador, att han några timmar senare avled på Halmstads lasarett, dit han infördes. Nyligen blevo vid samma övergång två personer i bil ihjälkörda. Bengtsson torde dock själv bära skulden till det inträffade.» Ja, det kan man nog säga, men hade det där funnits skenfri korsning, hade en sådan skuld icke behövt konstateras, ty då hade han sluppit köra över järnvägen.

Den 5 februari 1930, två dagar därefter, läser man: »Bil och tåg i kollision, två skadade. Vid 2-tiden på tisdagsmiddagen överkördes en bil av ett motortåg på Mellersta Östergötlands järnväg mellan Fornåsa och Älvans stationer» etc. Jag skall icke uppehålla kammaren med att läsa alltihop.

Den 19 februari, alltså en fjorton dagar senare, läser man: »Dödsoffer vid järnvägsövergång. En trafikolycka, som krävt ett människoliv, inträffade på tisdagsförmiddagen vid en obebakad järnvägsövergång omkring 800 meter söder om Bölvikens station på Oxelösundsbanan. En lastbil, förd av ägaren, K. Gustafsson från Krågsten i Näshulta, blev då påkörd av ett söderifrån kommande godståg. Lastbilen släpades med tåget cirka 200 meter och blev fullständigt spolerad. Vid den våldsamma kollisionen dödades omedelbart en medföljande passagerare, snickaren A. Andersson från Kråksten, medan föraren endast erhöi en del mindre skador. Sikten vid övergången är helt skymd.»

Den 24 mars — det har antagligen hänt åtskilliga sådana olyckshändelser

emellan. fastän jag icke fått tag i dem — läser man följande notis: »Buss genom bommar framför tåg. På söndagskvällen, när södergående tåget passerade förbi övergången över Luleälven i Boden kom en omnibus och körde rakt igenom de nedfällda bommarna utan att stanna. Just då kom tåget förbi, varvid bussen kom i beröring med detta. Endast fotsteget på sista vagnen på tåget slets bort och bussen erhöi en del mindre skador i framdelarna. Anledningen till olyckshändelsen torde vara, att bussen saknade snökedjor, varför chauffören ej hann bromsa in vagnen, när han upptäckte att bommarna voro fällda.» Ja, det är klart, att man kan säga, att här har bussföraren själv gjort fel, men hade det funnits en viadukt, hade han sluppit köra igenom bommarna i brist på snökedjor.

»Djurholmståget krossar bil», lyder en annan notis. Här blevo emellertid passagerarna underbart nog räddade. Jag skall emellertid icke föredraga denna sak närmare.

Den 12 april meddelas: »Stockholmsbil mot snälltåg, föraren oskadd.» Här kom verkligen vederbörande ifrån äventyret med några lindrigare skrubbsår och en nervchock, vilket av ögonvittnen till händelsen betraktades såsom ett rent underverk. »Bilen kastades vid kollisionen ett 15-tal meter bort från olycksplatsen och hamnade på sidan i en åker invid banvallen», heter det.

Den 14 april läste man: »Stod med bilen inne på spåret då tåget kom. Grosshandlare med fru på vådligt äventyr. Påkördes men undkommo utan svårare skador.» Nåja, man kan ha delade meningar om detta, ty han fick i varje fall ett par krossår i huvudet och en lindrig hjärnskakning samt ett nyckelbensbrott. En sådan skada är kanske lindrig, men nog tycker jag, att den är tillräckligt allvarlig, för att man icke skall gå förbi den.

Den 19 maj läste man: »Lapplandsexpressen kolliderar med bil — 2 dödade. En olyckshändelse inträffade vid midnattstiden natten till söndagen invid Järbo station på norra stambanan. En personbil blev där nämligen påkörd av Lapplandsexpressen, varvid två personer ljöto en ögonblicklig död. Olyckan inträffade i en obehåkad vägkorsning cirka 300 meter norr om stationen» etc.

Den 30 maj: »Ihjälkörd vid obehåkad övergång. Vid en järnvägsövergång strax invid S. J:s station i Falkenberg inträffade på onsdagens eftermiddag en dödsolycka. En omkring 40-årig fru, Anny Johansson — — — kom cyklande över spåret utan att märka att ett lok, medförande en vagn, backade ned med god fart mot hamnen. Fru Johansson blev härvid överkörd och ohöygligt massakrerad» etc.

Den 31 maj: »Bil med tre personer kolliderar med tåg. Bilen förvandlades vid kollisionen till en enda skrothög. Mannen kom ifrån äventyret utan skador medan hustrun och sonen ådrogo sig en del skador. Dock inger fyra-åringens skador icke farhågor för livet.»

Den 1 juni 1930 läste man om en liknande katastrof vid Töreboda, då 5 personer i en bil dödade av snälltåg i full fart vid en järnvägsövergång.

Bewisningen för, att dessa järnvägsövergångar, sådana de nu äro anordnade, äro veritabla dödsfällor, är så stark, att ingen kan bestrida den. Järnvägsgeneralen har upprepade gånger uttryckt den förhoppningen, att man skulle kunna sätta i gång med dessa arbeten i en helt annan takt än hittills, och överhuvud taget skulle jag tro, att de flesta människor vänta på att det skall bli allvar med detta arbete. Det är ju sannolikt, att man bör lämna högre statsanslag för genomförandet av ett program med skenfria korsningar än till något annat. Vi togo emellertid upp frågan för att påpeka, att detta var ett arbete, vilket lämpligen kunde sättas in under den arbetslöshetsperiod, i vilken vi faktiskt leva. Vi ha ju en arbetslöshetsperiod, som har varat ända sedan tiden för krigets avslutning och som ingalunda ännu har släppt. Vi ha

*Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)*

Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)

inte stora förhoppningar om, att näringslivets självläkedomskraft skall komma att medföra ett tillräckligt kraftigt resultat i varje fall.

Vi ha nu föreslagit, att dessa arbeten skola ske på vanliga arbetsvillkor. Vad byggandet av skenfria korsningar beträffar borde det egentligen icke vara någon tvekan om, att de icke kunna göras såsom nödhjälpsarbeten, utan i den mån de skola utföras, måste de betraktas som arbeten ute i den fria och vanliga arbetsmarknaden. Vi ha föreslagit, att man överhuvud taget skulle övergå till detta system, och vi ha gjort det närmast av det skälet, att vi betrakta det nuvarande systemet med nödhjälpsarbetena såsom misslyckat.

Arbetslöshetskommissionen sysselsätter — det rör sig väl i regel icke om mer — 25 procent av de arbetslösa, men sedan finns det kommunala arbeten, så att antalet sysselsatta arbetare utav de anmälda hjälpbehövande alltid blir större, ibland ända till 60 procent men i varje fall 50 procent. Det finns en mycket stor procent ändå, som inte har något arbete, och dessutom visar erfarenheten, att det är ett ganska ringa antal arbetare, som anmäla sig till kommissionen. Jag skall här icke heller trötta med någon lång föredragning av argumenten åt olika håll. Jag skall bara tillåta mig göra två påpekanden i anledning av vad arbetslöshetskommissionen sagt.

På sid. 40 i det statsutskottsutlåtande, som vi nu behandla, står det så här: »Ett fränträdande av principen om lägre lön vid arbeten, anordnade för att lindra arbetslösheten, torde sålunda i sina konsekvenser leda till ett ökande av arbetslösheten och i sista hand bliva till ohägn för näringslivet och de arbetslösa själva.» Det är ju en mycket märkvärdig slutsats. Om man alltså anordnar arbeten och folk får sysselsättning, står man den risken, att arbetslösheten ökas. Det märkvärdiga med denna verkan av en arbetslöshetspolitik, sådan vi förorda, är den, att det gäller aldrig annat än sådana arbeten, som staten sätter igång. Arbetslöshetskommissionen borde ju rätteligen ifrån samma utgångspunkt opponera sig emot, att den enskilda företagsamheten växer alltför kraftigt, ty växer den starkt, får ju folk sysselsättning där och man står ständigt risken av att, då icke lönen är tillräckligt låg, kommer den ökade sysselsättningen att i sin tur öka arbetslösheten och följaktligen bli till ohägn för de arbetslösa och näringslivet självt! Själva arten av statsarbete kan icke förläna detta arbete denna märkvärdiga natur att öka arbetslösheten, då man börjar sysselsätta folk med dessa arbeten. Om man säger, att detta, att sätta igång statsarbeten, tar pengar ifrån det enskilda arbetslivet och förhindrar utvecklingen där, kan det finnas någon mening i resonemanget, men det är väl ingen, som inbillar sig, att om man anslår 10 eller 20 miljoner för ett sådant extra arbete, detta betyder, att det enskilda näringslivets företagsamhet inskränkes och att man tar ett motsvarande belopp ifrån denna och följaktligen hindrar, att folk där i stället skulle få en motsvarande sysselsättning.

Det var det ena, och det andra är följande reflexion av arbetslöshetskommissionen, som jag också finner vara mycket intressant. Det står så här: »Om de nuvarande reservarbetena avskaffades, skulle förvisso därmed en anledning till många klagomål försvinna, men fråga är, om icke ett ännu högljuddare missnöje skulle uppstå över det såsom en orättvisa förnumna förhållandet, att endast en begränsad del av de arbetslösa kunnat beredas utkomst vid den nya formen av statliga hjälparbeten.» Jag skulle kunna finna någon reson i resonemanget i alla andras mun än i arbetslöshetskommissionens, som, såvitt erfarenheten givit vid handen, just har tagit till sin uppgift att begränsa den delen av de arbetslösa, som skall anställas, och detta av många skäl, som jag här icke skall komma in på. Huvudargumentet emot, att man på vanliga villkor bereder, låt vara icke varenda arbetslös, men dock ett betydande antal arbetslösa, sådana här arbeten på vanliga villkor, är, att det

skulle kunna framkalla ett missnöje, som var ännu högljuddare än det, som råder beträffande den nuvarande arbetspolitiken bland dem, som icke skulle bli sysselsatta vid dessa hjälparbeten.

Ja, jag kan icke annat än för min del anse, att när man skall hanka sig fram på sådana kryckor som argument, vittnar detta om, att man inte riktigt vet, vad man skall säga emot det framkomna förslaget

Herr talman! Jag ber att på denna punkt få yrka bifall till den av herr Walles m. fl. afgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Åkerman, Sandén, Asplund, Björnsson, Johan Nilsson i Malmö, Åström, Olof Olsson, Oscar Olsson, Norman, Thulin, Albert Bergström, Lindley, Carl Svensson, Wahlmark, Fredrik Ström, Teodor Julin, Norling, Carl Ericsson, Schlyter, Granath och Gustav Hansson.*

Herr **Nylander**: Herr talman! Den föregående ärade talaren har här tagit upp den socialdemokratiska motionen angående anordnandet av produktiva arbeten såsom en helt ny form av offentlig verksamhet för bekämpande av arbetslösheten. Jag har i ett tidigare anförande i dag sagt åtskilligt om denna nya art av arbete och vill därför inte så mycket uppehålla mig vid själva principen, angående vilken jag förut här har uttalat mig. Jag vill emellertid endast ytterligare understryka, att dessa offentliga arbeten, drivna jämsides och kanske på ganska kort avstånd ifrån arbetslöshetskommissionens arbeten, måste medföra ganska svårartade förvecklingar på arbetsmarknaden.

Emellertid är det så, att herr Möller har i sitt anförande, åtminstone av dispositionen av den tid, som han använt för sitt anförande, att döma, lagt särskilt stor vikt vid dessa skenfria järnvägs korsningar. Jag får säga just med anledning av herr Möllers anförande i denna sak, att det hade nog varit mycket lyckligare för lösandet av detta för vårt land så viktiga problem, om motionen om ökat anslag till arbetet med iordningställande av skenfria järnvägs korsningar framkommit under någon annan form, d. v. s. i det sammanhang där det hör hemma, nämligen under sjätte huvudtiteln, där det ju finns en särskild rubrik för dylika arbeten.

Nu har det i stället blivit så, att hela frågan har förts fram under en annan fråga, nämligen frågan om åtgärder för bekämpande av arbetslösheten. Det har här således gjorts en sammankoppling av två frågor, som enligt min mening icke på något vis principiellt höra ihop. Den ena är således — den ligger väl i första planet — frågan om, vilka åtgärder som skola vidtagas i vårt land för att lindra arbetslösheten och för att bekämpa sådan, där den uppstått. Den andra — det är väl en andrahandsfråga, fastän herr Möller nästan gjort den till huvudfråga — är frågan, vilket slags arbete som i sådana fall lämpar sig, om man nu går in för att göra produktiva arbeten. Det är ur denna synvinkel jag vill se detta problem, och jag vill säga, att det har icke kunnat lyckas för någon att göra detta viktiga spörsmål om skenfria järnvägs korsningar till någon politisk fråga, och det vill jag för min del icke vara med om. I min hemort har jag mer än kanske någon annan haft att syssla med trafikfrågornas lösning och haft tillfälle att arbeta just för dessa skenfria järnvägs korsningars införande. Jag tror, att man skall få leta mycket för att finna någon, som har större intresse för detta, än jag för min del har. För övrigt vet jag, att det är en uppfattning, som är så allmän här i landet, att något härvidlag göres. Men att fördenskull, såsom herr Möller gjort, sammankoppla denna sak med arbetslöshetsfrågorna är olämpligt och olyckligt. Man hade säkerligen kunnat komma längre i denna sak, således beträffande anläggandet av skenfria järnvägs korsningar, om den frågan kommit fram i ett annat sammanhang.

Jag vill emellertid återgå något till själva huvudsaken, nämligen vad som skall göras för arbetslöshetens bekämpande.

Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)

*Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)*

I denna fråga kan man säga, att riksdagen redan i dag har fattat ett beslut i och med det att första kammaren har bifallit vad utskottet yrkat under punkt I:o b), där en skrivelse angående utredning har beslutats. Det förefinnes, enligt vad jag nu kan uppfatta, icke någon anledning att vidare här nu diskutera denna fråga under mom. II:o) och ännu mindre är det anledning här att taga upp någon diskussion angående värdet av de skenfria järnvägs korsningar, ett värde, som är alldeles obestritt ifrån alla håll, men som gäller en fråga, som icke hör till denna sak.

Jag ber, herr talman, att få i korthet härmed yrka bifall till utskottets förslag under punkt II:o).

Herr Rosén: För min del hoppas jag livligt, att den skrivelse, som kammaren nyss beslutat, skall ge till resultat, att man går in för anslag till vissa produktiva arbeten. Dit räknar jag emellertid icke anläggandet av skenfria järnvägs korsningar. Det var herr Möllers uttalande i den delen, som föranledde mig att begära ordet.

Herr Möller föredrog en lång lista över olyckor, som inträffat vid dylika järnvägsövergångar, och beklagligtvis förekomma sådana i mycket stor utsträckning. Men varpå beror detta i första hand? Jo, därpå att järnvägsstyrelsen liksom också en hel del enskilda järnvägar ha dragit in den grindbevakning, som förr förekom och som ingenstans saknades. Det är på grund av sparsamhetsskäl man dragit in dessa dåligt avlönade befattningar, men så länge de funnos, voro olyckor vid vägövergångar mycket sällsynta. Numera har man visserligen ringklockor vid övergångarna, men de höras knappast av personer i en täckt bil, förrän man är alldeles invid järnvägsövergången, och då kan det vara för sent, såsom ofta visat sig vara fallet. Skola de vara effektiva, måste de sitta åtminstone på 100 meters avstånd ifrån järnvägsövergången.

Det var emellertid icke detta jag ville säga, utan jag ville anmäla en avvikande mening beträffande den frågan, huruvida det är ekonomiskt förnuftigt att anordna skenfria korsningar i så stor utsträckning, som järnvägsstyrelsen och andra mena, att man bör göra. Herr Möller angav — jag har icke haft tillfälle att kontrollera uppgiften, men det finns ingen anledning att betvivla den — att det är 218 sådana korsningar, som det anses angeläget att anlägga, och de beräknas kosta 20 miljoner kronor. Det blir i genomsnitt nära 100,000 kronor per skenfri korsning. Räntan på ett sådant belopp, bortåt 100,000 kronor för varje skenfri korsning, gör 5,000 kronor om året, räknat efter 5 procent. Det finns emellertid ingen järnvägsövergång i Sveriges land, där man behöver hålla effektiv grindbevakning dygnet runt, som kostar några 5,000 kronor. I värsta fall skulle årskostnaden kunna gå upp till halva beloppet, men knappast mera.

För några år sedan hade jag anledning att i statsrevisionen infordra handlingarna rörande ett vägärend, som föreföll högst besynnerligt. Det var en vägomläggning, som ägt rum i Stockholms län. Det befanns, att man där lagt om en väg på en kort sträcka, för att man skulle få en skenfri korsning under en enskild järnväg, på vilken det gick två tågpar per dygn. Man offrade av allmänna medel ett par hundra tusen kronor för att få en skenfri korsning på ett sådant ställe! Detta betecknar jag utan tvekan såsom ekonomiskt oförnuft, och jag hoppas, att något sådant icke mer skall förekomma.

Jag har inte något annat yrkande, herr talman, än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Möller: Beträffande herr Roséns anförande får jag säga, att jag icke har någon anledning att ingå i polemik med honom. Jag har ingen anledning att gå in på järnvägsstyrelsens sparsamhetspolitik och lika litet på frågan, hu-

ruvida man bör föredraga att ha grindvakter framför att genomföra skenfria korsningar.

Vad som uppkallade mig var herr Nylanders fullkomligt öppenhjärtiga förklaring, att om vi icke kopplat ihop frågan med arbetslöshetsfrågan, hade detta ärende sannolikt kommit att behandlas på ett annat vis. Jag bara konstaterar, att om herr Nylander varit lika intresserad av saken, som han nu ger sig sken av att vara under denna debatt, hade han, då sjätte huvudtiteln behandlades, kunnat, med anledning av motionen, yrka på ett anslag inom motionens ram även till detta ändamål. Vi hade icke kommit att förebrå honom för att han icke kallat detta arbete för arbete, till vilket arbetslösa kunna få sysselsättning — det kan jag försäkra honom — men att vi bli förebrådda, därför att vi kallat detta för arbete, där arbetslösa kunna få sysselsättning, tycka vi är högst besynnerligt.

Herr Björnsson: Då herr Rosén ville göra gällande, att anläggandet av skenfria järnvägs korsningar icke kunde betraktas som produktivt arbete, vet jag inte riktigt, vad han menar med produktivt arbete. Det är klart, att bygandet av sådana korsningar icke är något räntabelt arbete i den meningen, att man kan få ränta på pengarna och medel över att amortera dem. Men man har som bekant utomordentligt många räntabla företag, om vilkas produktivitet man kan vara minst sagt tveksam. Postverket bedriver t. ex. en rörelse av detta slag, i det att man inrättat en avdelning, som säljer frimärken åt filatelister, och det lär vara kanske den mest lönande grenen av postverkets rörelse. Men den är skäligen improduktiv, efter min mening.

Nu menade herr Rosén, att man kunde få järnvägsövergångarna bevakade av personer. anställda för detta ändamål, för en lägre kostnad än vad ränta och amortering på anläggningen av skenfria järnvägs korsningar skulle gå till. Då vill jag till att börja med framhålla, att det uppehåll, som av sådana bommar på många håll vållas i trafiken, väl också bör värderas till något. Men framför allt vill jag påpeka, att just den personliga bevakningen har visat sig vara synnerligen farlig, därför att trafikanterna lita för mycket på den. Jag kan erinra om två mycket allvarliga bilolyckor, som ha inträffat i närheten av min hemstad, just därför att folk litade på den personliga bevakningen. I ena fallet överkördes en bil av ett extratåg, och detta hade dödsolycka till följd. Anledningen var, att ordern om bevakning icke hade hunnit fram till banvakten. I det andra fallet skedde vid en övergång med personlig bevakning en olycka, som krävde fyra människoliv. Jag kunde anföra flera exempel från Borås trakten, som visa, hurusom just den personliga bevakningen är synnerligen förrädisk, därför att trafikanterna, då de icke se grindvakten, utgå från att det icke är någon fara.

Sedan vill jag en smula vända mig mot herr Nylanders yttrande, att man framför allt borde akta sig för att förbinda åtgärder, som skapa arbetstillfällen, med åtgärder till förekommande av arbetslöshet. Det föreföll mig nästan som ett utslag av medeltida sofistök, och eftersom jag inte känner någon annan rationell metod att förekomma arbetslöshet, förstår jag uppriktigt sagt inte, hur man så snabbt som herr Nylander hunnit det kan bli statsutskottsparlamentariker till den grad, att man betraktar dessa ting som fullkomligt oförenliga motsatser. Herr Nylander har i sin verksamhet i Borås lyckligtvis givit bevis på en motsatt uppfattning. Jag skulle kunna nämna några exempel därpå.

Herr talman! När det å ena sidan finnes människor, som i alla fall skola leva på folkhushållets bekostnad, och det å andra sidan finnes nödvändiga och nyttiga, således i ordets bästa mening produktiva arbeten, kan man, såvitt jag förstår, inte hitta på någon mera förnuftig åtgärd än att låta dessa människor få tillfälle att göra nytta och försörja sig själva genom att utföra dessa ar-

*Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)*

*Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)*

beten. Just en ekonomisk nedgångsperiod är naturligtvis utomordentligt lämplig för igångsättande av arbeten genom statens försorg. Då den enskilda företagsamheten icke bereder tillräckliga arbetstillfällen, är det naturligtvis den bästa tänkbara tiden för staten att gripa in. Jag beklagar den ståndpunkt, statsutskottsmajoriteten har intagit i denna fråga, så mycket mer som man, efter vad jag kan förstå, nu går emot depressionsperiod. Man saknar icke tecken, som tyda på att den är ganska nära förestående. Jag har t. ex. hört, att sedan ett par månader vinkonsumtionen börjar sjunka, och det brukar ju vara ett av de tillförlitligaste tecknen på en annalkande depression.

Herr talman! Jag instämmer i det yrkande, som gjorts av herr Möller.

Herr Nylander: Herr talman! Först ett par ord med anledning av herr Roséns uttalande. Det har visserligen bemötts av herr Björnsson, men jag kan inte underlåta att ytterligare stryka under, vad han sade. För de fackmän, som arbeta på ifrågavarande område här i landet, står det väl nu ganska klart, att de farligaste övergångarna äro de personligt bevakade, med bommar. Däremot bereder naturligtvis den skenfria korsningen den största tryggheten och därnäst anordningar med blinkljus. Jag behöver icke närmare gå in på detta.

Jag vill emellertid bemöta vad herr Möller sade. Han yttrade, att det är märkvärdigt, att jag inte vid behandlingen av sjätte huvudtiteln passade på att få fram mina önskemål angående skenfria korsningar. Jag får verkligen säga, att jag vid behandlingen av denna huvudtitel var mycket intresserad av dessa vägfrågor och att jag i den väsentligaste av dem liksom många andra röstade för en anslagshöjning på icke mindre än en halv miljon kronor. Jag har redan förut påpekat, att sjätte huvudtitelns utgifter för vägväsendet, dit vi ju varit vana att föra kostnaderna för vägövergångar, ökats med icke mindre än 7 miljoner kronor. I detta belopp skall väl en ganska stor marginal finnas för anordnande av skenfria korsningar.

Gent emot vad herr Björnsson här ytterligare hade att anföra mot mig vill jag ännu en gång stryka under, att huvudfrågan här ju är, om man skall gå in för ett nytt slags åtgärder för arbetslöshetens bekämpande. Det är så att säga rubriken på det hela. Sedan kommer som en underrubrik, vilka arbeten som det är lämpligt att utföra. Jag menar, att diskussionen om vilka arbeten, som skola utföras, icke direkt hör hemma i en principdebatt angående nya direktiv och nya riktlinjer för bekämpandet av arbetslösheten. Det är en andrahandsfråga, som icke bör behandlas i detta sammanhang. Vad jag har påpekat är, att man från socialdemokratiskt håll har försökt att draga fram i förgrunden en fråga, som för närvarande är synnerligen aktuell i vårt land och för vilken många äro intresserade, samt att man därigenom tror sig kunna dölja, att man i stället i själva verket vill gå in för helt nya riktlinjer för arbetslöshetens bekämpande. Det är detta jag påtalat, och det står fast.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Rydén: Jag vill endast erinra om att redan 1913 års riksdag var färdig att utan någon meningsskiljaktighet begära en utredning och ingripande på nu ifrågavarande område i syfte att därmed utjämna arbetsmarknaden. Det är alltså inte något påfund, som har kommit nu, utan samma slags åtgärder ha här föreslagits av personer med växlande åskådning och hava betraktats såsom ett förnuftigt sätt att reglera arbetsmarknaden. Men för herr Nylander och för dem, som i likhet med honom ömma för själva saken och tycka, att det är ledsamt, att den kopplats samman med arbetslöshetsfrågan, vill jag påpeka, att det i reservationen icke finnes ett ord, som sammankopplar den med ar-

betslöshetsanslaget. Det yrkas ju endast, att ett reservationsanslag på 10 miljoner kronor skall anvisas för angivna ändamål, utan att det omedelbart sammankopplas med arbetslöshetsfrågan. Om man har betänkligheter mot att ge anslaget formen av ett arbetslöshetsanslag, kan man väl anse, att man i enlighet med reservationens ordalydelse ger anslaget för det angivna ändamålet.

Jag tillåter mig yrka bifall till reservationen.

Herr Rosén: Herr talman! Jag förutsatte naturligtvis, att man för trafikens skötsel såväl som vid grindarna skulle använda pålitligt folk och inte sådana, som glömma att ge order om extratåg eller försumma att sköta bommarna. Herr Nylander påstod, att de farligaste övergångarna äro de personligt bevakade med bommar. Vi ha inte så långt ifrån riksdagshuset en övergång, där det går ganska många tåg och är ganska livlig gatutrafik. Det är en personligt bevakad övergång med bommar. Såvitt jag vet, har det bara två gånger inträffat, att någon försökt forcera de där bommarna. Den ena gången var det en adjunkt och den andra gången en grosshandlare, bägge hemmahörande på västkusten, men båda misslyckades. Eljest har ingen olycka inträffat.

Herr Nylander: Herr talman! Jag har visserligen sedan många år tillbaka haft klart för mig, att herr Rydén är en mycket skicklig parlamentariker, men jag tror, att han i detta fall är alltför skicklig, då han vill försöka förmå kammaren att svälja ett anslag på 10 miljoner med den motiveringen, att det inte finnes någon motivering för yrkandet i fråga. Det tror jag i alla fall inte går. Under alla omständigheter kvarstår, att de motioner, till vilka yrkandet refererar, utvisa, att det är fråga om nya åtgärder till arbetslöshetens bekämpande.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag trodde aldrig, att denna fråga skulle på allvar tagas upp på det vidlyftiga sätt, som här har skett. Därför har jag inte brytt mig om att blanda mig i debatten, men när det nu göres så kraftiga ansatser för att verkligen få igenom ifrågavarande anslag, är det ju skäl, att man går till den motion, som ligger till grund för det framställda yrkandet. Det är ju den av herr Möller m. fl. väckta motionen. Enligt denna skulle arbetslöshetskommissionen utan vidare avskaffas och ett nytt statsorgan inrättas, vilket hade till uppgift

a) att i ständig kontakt med statens affärsdrivande verk samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen taga nödiga initiativ till sådana produktiva offentliga arbeten, som icke enligt vanliga regler ingå i verkens egna närmaste planer,

b) att åstadkomma en ständig översikt över arbetslösheten och dess omfattning med hänsyn till de olika orterna i landet och till de yrkesområden, som drabbas av arbetslöshet,

c) att i ständig kontakt med den offentliga arbetsförmedlingen på lämpligaste sätt placera de arbetslösa vid nu äsyftade arbeten ävensom vid de arbeten, som statens järnvägar igångsätter i och för genomförandet av programmet för skenfria järnvägs korsningar,

d) att uppgöra program och kostnadsberäkningar för de produktiva offentliga arbetena samt till Kungl. Maj:t jämte rapporter om arbetslösheten ingiva förslag till arbetsprogram. Arbetslöshetskommissionens oavslutade arbeten skulle överflyttas till nämnda statsorgan. De produktiva offentliga arbetena skulle bedrivas i fråga om löne- och arbetsvillkor såsom arbeten i den fria marknaden. Kungl. Maj:t skulle fastställa, vilka arbeten som skulle komma till utförande och den ordning, i vilken de skulle utföras, liksom om de statsbidrag, som skulle utgå i de fall, där staten ej ensam borde svara för kostnaderna. Me-

*Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)*

Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)

del till upprättande av det nya statsorganet skulle tagas av belopp, som ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för anordnandet av produktiva offentliga arbeten.

Är det verkligen meningen, att vi här på rak arm skulle gå in för ett sådant program, herr Möller? Skall man här genast avskaffa arbetslöshetskommissionen och gå in för nya riktlinjer? Jag tror verkligen, att det tål att fundera på den saken. Det mesta, som kan ifrågakomma, är ju, att båda kamrarna avlåta den skrivelse, som här nyligen har beslutats. Sedan får man se, hur mycket som kan följa av denna skrivelse, men att på dessa i motionen angivna linjer och i övrigt på så lösa boliner gå in för ett helt nytt system i fråga om arbetslöshetens bekämpande föreställer jag mig, att inga andra än motionärerna och de med dem liktänkande äro beredda att göra.

Herr Pålsson: Herr talman! Den arbetslöshet, som numera råder och som åtminstone för tillfället icke är överväldigande stor, skulle kunna avhjälpas genom att man gjorde jordbruket lika lönande, som det var före kriget. Det behövs arbetare i jordbruket, men lantbrukarna ha inte råd att hålla dem. Jag vet hemman på 100 tunnland, som i vintras måste avskeda alla sina arbetare och endast behöllo en kreatursskötare. Skola jordbrukarna hålla sig ovan vattnet, måste de om vintern avskeda största delen av sina arbetare.

Skulle man nu gå med på den reservation, som herr Rydén talade för, för att därigenom göra slut på arbetslösheten, så låge väl den största faran däri, att arbetarna komme att avlönas med samma timpenning, som vägarbetarna nu ha. Ty var och en förstår, att det nuvarande arbetslöshetsantalet, 20,000, ögonblickligen bleve fördubblat, om sådana löner betalades. Jordbruksarbetarna måste naturligtvis ställa sig arbetslösa för att få vara med vid de nya företagen och få högre betalning.

Jag tror icke, att arbetslöshetsfrågan kan lösas på annat sätt än med sådana åtgärder, som redan förekomma, eller också genom att man medverkar till att jordbruket blir lika lönande som förut, så att det kan betala den arbetskraft, som det verkligen behöver.

Herr Möller: Herr talman! Jag skall endast be att till herr Kvarnzelius få säga, att motionen innehåller vissa riktlinjer, som överensstämma med de uppfattningar, motionärerna hysa. Det är inga tvivel om att det kan riktas kritik mot dem, men det vore tacknämligt, om herr Kvarnzelius någon gång i stället för att rikta kritik mot andra lämnade ett positivt bidrag till lösandet av dessa frågor. Att det, om god vilja funnits, skulle ha varit svårare att utarbeta ett förslag i detta ämne än det var att framlägga den frisinnade motionen rörande skattelättnaderna, skall herr Kvarnzelius inte försöka inbilla mig. Det lättsinne, om vilket herr Kvarnzelius talade, hade herr Kvarnzelius inte bara *tillfälle* att visa utan visade det också vid en debatt, som inte ligger särskilt långt tillbaka i tiden. Jag vill endast hava sagt detta, därför att motionen icke är något ultimatum. Vi anse visserligen, att det vore klokt att lägga om statsåtgärderna på det sätt vi föreslagit. Det är fullkomligt riktigt, att vi vilja få ifrågavarande arbeten i gång som ett led i arbetslöshetens bekämpande, men i reservationen upptages icke hela den serie av uttalanden, med vilka herr Kvarnzelius försökte skrämma kammaren. Sålunda är det icke fråga om att upprätta ett särskilt statsorgan med alla de olika uppgifter, som motionen nämner, utan det gäller helt enkelt anvisandet av ett extra anslag till utförande av vissa i reservationen angivna arbeten.

Herr talman! Jag borde möjligen till herr Pålsson säga, att vi ju nu veta, att det för herr Pålsson för närvarande icke existerar mer än en fråga. Den gäller priserna på spannmål närmast men kanske också på andra jordbrukspro-

dukter. Vid de debatter, som föras i denna kammare, kommer herr Pålsson, såvida han inte ändrar sig till nästa riksdag, att i varje diskussion införa problemet, huru bönderna skola kunna få så bra betalt, att de bli belåtna och möjligen också kunna avlöna sitt arbetsfolk. Men på samma sätt kan man ju säga, att när det enskilda näringslivet för övrigt icke kan sysselsätta alla människor, får man ordna så, att det kan beredas dem sysselsättning. Det anslag, som ges från statens sida, är avsett till arbetslöshetens bekämpande överhuvud taget.

*Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)*

Herr Rydén: Herr talman! Så länge jag varit med i riksdagsarbetet, har jag alltid, då jag funnit en sak riktig, försökt att uppnå, vad som varit möjligt. Förr i världen, innan arbetslöshetsfrågan hade blivit en politisk stridsfråga, var det en allmänt spridd uppfattning i riksdagens kamrar, även inom högerpartiet, att det skulle vara i hög grad förnuftigt, om man kunde ordna så, att staten i tider, när enskild verksamhet och enskilda arbetstillfällen inskränktes, kunde öka arbetstillfällena genom att sätta i gång flera företag och att staten i tider, när det var gott om arbete hos enskilda näringsidkare, i stället skulle verka återhållande. På det stättet skulle staten och det allmänna medverka till en utjämning på arbetsmarknaden. Detta var icke någon politisk stridsfråga förr i världen. Men nu är det så med en del personer här, att om man bara nämner ordet arbetslöshet, se de rött och avkoppla sitt vanliga sunda och kloka omdöme, så att de inte kunna gå med på en sak, som de anse i och för sig riktig, blott därför att den kommit in i detta sammanhang.

Vid behandlingen av förevarande ärende i statsutskottet har jag ansett, att det icke är möjligt att få igenom den stora motion, som väckts av den socialdemokratiska partiledningen. Men jag har resonerat på följande sätt: skulle man ändå inte här kunna uppnå, vad många anse riktigt, nämligen att man i tider av ökad arbetslöshet i större utsträckning igångsätter offentliga arbeten, som i varje fall behöva utföras? Låt oss därför framlägga ett förslag, som man icke precis åsätter etiketten arbetslöshetsanslag men som ändå har den inverkan på arbetsmarknaden, att det skapar de nya arbetstillfällena, som behövas. Detta var den tanke, som jag hade.

Jag har hunnit förvärva mycket stor respekt och aktning för herr Nylanders intresse och insikter och vet, att han är en man, som har både mod och förmåga att se sakligt. Det var därför, som jag ville framhålla, att man faktiskt har lagt reservationen så, att anslaget icke är direkt sammankopplat med arbetslöshetsverksamheten i övrigt. Här finnes en klart isolerad möjlighet att anvisa pengar till allmänna arbeten, som äro i hög grad önskvärda och som ändå ute på arbetsmarknaden skulle få den verkan, att det skapades ökade arbetstillfällen samt att alltså arbetslösheten motverkades. Jag har velat säga detta till herr Nylander, så att han icke skall tro, att det här var något rävspel från min sida. Jag har sett på denna sak såsom jag här angivit.

Herr statsrådet Lübeck: Herr talman! Det är endast ett par ord, som jag skulle vilja tillägga i denna debatt, vilken jag tyvärr icke haft tillfälle att höra annat än delvis. Jag har redan i mitt första anförande haft tillfälle att framhålla, att jag med största tillfredsställelse såg på möjligheten att utöka de statliga allmänna arbetena i mån av behov, för att man icke skulle kunna säga, att en person, som vill ha arbete — det gäller ju här närmast grovarbete — icke kunde få sådant. Nu har ju, som jag framhöll, i år en ökning skett av anslaget till dessa allmänna arbeten med i runt tal 10 miljoner kronor. Jag har den bestämda uppfattningen, att man bör akta sig för att på ett konstlat sätt forcera denna ökning av och därigenom så att säga skapa ett behov av sådana arbeten, vilket man i fortsättningen icke kan på ett tillfredsställan-

Om
anläggande av
skenfria väg-
korsningar
mellan
landsväg och
järnväg.
(Forts.)

de sätt tillgodose. Ingen vill ju påstå, att vi nu ha någon svår arbetslöshet. Under sådana förhållanden är det väl ändå klokt, att man nöjer sig med den betydande ökning av tillfälliga arbeten i öppna marknaden, som man fått genom olika anslagsökningar och att man icke på ett konstlat sätt lägger på ytterligare 10 miljoner, jag får väl säga skäligen planlöst.

I den socialdemokratiska motionen finnes enligt min uppfattning icke mer än ett bärande moment, nämligen det rent sakliga behovet av att på vissa håll öka arbetena för åstadkommande av skenfria järnvägs-korsningar för biltrafiken. Jag erinrar om att kommunikationsministern i statsverkspropositionen under »Utgifter för kapitalökning» just framhållit vikten av att dylika arbeten i ökad utsträckning bedrivs, där det med hänsyn till trafikens krav vore önskvärt, att arbetena på detta område bedrivs i raskare takt än som nu är fallet. Det åligger enligt min uppfattning vederbörande myndigheter, i främsta rummet länsstyrelserna, att tillse, att arbetet på alla sådana verkligt kritiska platser, som vi nu få läsa om i tidningarna dag ut och dag in, upptagas med tillhjälp av de rikligt flödande bilskattemedlen, som man ju kan använda för detta ändamål. Med de bestämmelser, som äro träffade, får man så pass rikliga bidrag av allmänna medel, att de bidrag, som utgå från vägstyrelserna, icke spela någon avgörande roll för dessa arbetens utförande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Walles m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Möller begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 200 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Walles m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.

Punkten III.

Såsom förut angivits hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 255 bland annat föreslagit riksdagen att medgiva, att av det äskade anslaget till bekämpande av arbetslösheten finge bestridas utgifter för avveckling enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 14 mars 1930 förordade grunder av arbetslösheten å Seskarö.

I en inom första kammaren av herrar C. I. Asplund och D. Hansén väckt motion, nr 339, hade hemställts, att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition nr 255 angående anslag till bekämpande av arbetslösheten, i vad den avsåge särskilda åtgärder beträffande arbetslösheten å Sesarö, hos Kungl. Maj:t hemställa om upptagande genom domänverkets försorg av sågverksdrift å Sesarö med avtalsenliga löner under förutsättning, att de arbetare som anställdes avstode viss procent, förslagsvis under första driftsåret 5 och under följande år 10 procent av sin avlöning till en fond, som jämte ränta skulle användas till inlösen av sågverket, därest staten efter viss tid, förslagsvis fyra år, funne sig böra nedlägga statsdriften och i stället lämna garanti för en viss timmerleverans i händelse driften fortsattes av arbetarna, eventuellt jämte andra enskilda företagare; samt för sin del medgiva, att av arbetslöshetsanslag finge bestridas utgifter för inköp av Sandviks sågverk å Sesarö med tillhörig mark, byggnader och inventarier ävensom för nödig modernisering för en årstillverkning av 9,000 standards för ett beräknat sammanlagt belopp av 295,000 kronor.

Ang. arbets-
lösheten
å Sesarö.
(Forts.)

I en inom första kammaren av herr *O. Bergqvist* väckt motion, nr 340, hade yrkats, att riksdagen ville med avslag av den i Kungl. Maj:ts proposition nr 255 föreslagna avvecklingen å Sesarö bemyndiga Kungl. Maj:t att genom domänstyrelsen låta upptaga provisorisk drift vid Sandviks sågverk för beredande av arbetstillfällen åt de arbetslösa å Sesarö så långt detta kunde ske ävensom att vidtaga åtgärder för förflyttning till annat arbete av dem, som ej kunde beredas anställning vid nämnda sågverk.

I en inom andra kammaren av herr *O. W. Lövgren* m. fl. väckt motion, nr 555, hade hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 255 ville dels bifalla Kungl. Maj:ts proposition för att myndigheterna skulle hava medel för att låta en partiell avveckling av Sesarö-historien ske enligt det i Kungl. Maj:ts proposition angivna programmet, dels också anvisa ett belopp av upp till 1,000,000 kronor för att därigenom ge Kungl. Maj:t möjlighet att antingen genom domänverket eller också genom bildandet av ett aktiebolag igångsätta driften vid Sesarö.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av sagda proposition samt herrar Asplunds och Hanséns, Bergqvists och Lövgrens motioner, I: 339 och 340 samt II: 555, medgiva, att Kungl. Maj:t finge — under beaktande av de synpunkter utskottet i utlåtandet anført — av arbetslöshetsanslag för nästkommande budgetår bestrida utgifter för inköp av Sandviks sågverk å Sesarö med tillhörig mark, byggnader och inventarier ävensom för nödiga kompletteringsarbeten för en årstillverkning av 9,000 standards till ett sammanlagt belopp av högst 300,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Kvarnzelius*, *Widell*, *Andersson* i *Eliautorp*, *Ernfors*, *Nylander*, *Olsson* i *Blädinge*, *Holmgren*, *Olofsson* i *Digernäs*, *Järte*, *Sandwall* och *Andersson* i *Ovanmyra*, vilka beträffande frågan om arbetslösheten å Sesarö ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition och med avslag å herrar Asplunds och Hanséns, Bergqvists samt Lövgrens m. fl. motioner, I: 339, 340 och II: 555, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, medgiva, att av anslaget till bekämpande av arbetslösheten finge bestridas utgifter för avveckling enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden den 14 mars 1930 förordade grunder av arbetslösheten å Sesarö.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Vid denna punkt har jag jämte några andra av kamrarnas ledamöter fogat en reservation, vari vi hava yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Med hänsyn till den uttänjda debatt, som

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

har förts här i dag, skall jag inte vidare orda om denna sak, utan jag skall inskränka mig till att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Asplund: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har tidigare på dagen i ett anförande berört denna punkt. I slutet av sitt anförande uttalade han sin förvåning över att statsutskottet i en hastig vändning funnit sig böra ställa sig bakom de kalkyler, som äro intagna i dess utlåtande och som antagligen framkommit från någon bakomstående, som trott sig vara sakkunnig. Ja, så *kan* man ju säga. Jämte herr Hansén har jag väckt en motion, där vi ha intagit en del kalkyler, och det är dessa kylkyler, som gå igen i utskottets utlåtande. Men jag skall be att få säga, att vi behöva icke för vår egen del göra anspråk på större sakkunskap än att vi kunna räkna quattuor species och ha så pass mycket begrepp om sågverks- och trävarurörelse, att vi kunna tillgodogöra oss vad som finnes i de s. k. Seskarösakkunnigas betänkande. Vi ha i vår motion intagit en del kalkyler, som finnas i detta betänkande och som äro mycket viktiga för bedömandet av Seskaröfrågan, men som ändock icke ha intagits i den kungl. propositionen nr 255 angående samma fråga. Representanterna för Norrbotten hava nämligen lyckats genom landshövding Gärde erhålla var och en en avskrift av det betänkande med förslag till statsåtgärder i anledning av rådande arbetslöshet å Seskarö, som den 16 december 1929 avgivits av länsstyrelsen i Norrbottens län jämte tillkallade sakkunniga. Dessa uppgifter, som icke hava berörts i den kungl. propositionen, innehållas i ett par bilagor till betänkandet. Den ena är en av en sågverksbyggnadsfirma Lennart Nordström på uppdrag av landshövding Gärde i oktober 1929 gjord undersökning av Sandviks sågverk på Seskarö jämte beräkning över de moderniseringskostnader, som där krävas. På basis härav har ledamoten av Seskarösakkunniga direktören J. L. Ekman uppgjort en driftskalkyl, upptagande tre alternativ för drift av Sandviks sågverk i olika omfattning; denna kalkyl är bifogad betänkandet såsom bil. II.

Det sista av nämnda alternativ, vilket är betecknat såsom alt. III, utgår ifrån att man — såsom även de sakkunnigas majoritet i sista hand har föreslagit — skulle sätta i gång med en rent provisorisk drift på Seskarö och därvid inskränka sig till en tillverkning av 4,000 stds per år utan tillgodogörande i någon mån av sågavfallet. Därvid har herr Ekman kommit till det resultatet, att det skulle uppstå en förlust på driften av 89,445 kronor. Det är inte att förundra sig över, när man skall driva sågverksrörelse på detta sätt till mindre än halva kapaciteten hos sågverket. De sakkunnigas majoritet har sedan föreslagit, att man eventuellt skulle driva sågverket enligt detta alternativ. Det är alldeles självklart, att domänstyrelsen har måst slå ifrån sig med båda händerna för att slippa ifrån en sådan affär. Den omständigheten att domänstyrelsen har intagit en sådan ståndpunkt, har sedan av regeringen åberopats såsom ett bevis för att det är orimligt att överhuvud ifrågasätta ett återuppgående av sågverksdriften på Seskarö.

Om jag nu återgår till herr Ekmans kalkyler, vill jag nämna, att han i sitt alt. I utgår ifrån att verksamheten skulle upptagas i ungefär samma omfattning, vari den bedrevs av det finska bolag, vilket ägde verket och först på våren 1928 nedlade detsamma. Utav en uppgift i »Aktieägarnes Uppslagsbok» framgår, att under år 1927 — det sista år, då sågverket var i gång hela året — tillverkades 9,262 stds trävaror och dessutom av avfallet 5,204 läster träkol. Alla år från och med 1922 utvisa vinst å rörelsen, även 1928.

Vad vi i motionen utgingo ifrån var just detta herr Ekmans alt. I, som avser en tillverkning av 9,000 stds — alltså något mindre än den årliga tillverkning, som förut bedrivits vid sågverket i dess nuvarande skick. Herr Ekman

har emellertid följt Lennart Nordströms kalkyler med avseende å en modernisering av sågverket och därvid kommit till det resultatet, att utöver inköpssumman 75,000 kronor, för en modernisering av själva sågen skulle åtgå ett sammanlagt belopp av 11,000 kronor och vad brädgården beträffar för anskaffande av fem transportabla justeringsverk och i smalgatorna mellan staplarna 1,400 meter rullbanor ett belopp av 56,000 kronor. Dessa ombyggnadsarbeten anses av dem som förut hava drivit verket vara ganska onödiga, men vi ha inte velat göra något avsteg från de Ekmanska kalkylerna utan hava räknat härmed. För tillgodogörande av avfallet såsom sulfatflis skulle vidare anläggas ett flisverk för en kostnad av 33,000 kronor. Detta gör tillsammans 100,000 kronor. Härutöver tillkommer nybyggnad av prämar. Dessa hava upptagits högt och beräknas till ett antal av 40 för en sammanlagd kostnad av 120,000 kronor. Detta är för övrigt saker, som Seskaröarbetarna av gammalt äro vana att själva tillverka. Lägges härtil inköpssumman 75,000 kronor, blir det, fortfarande enligt herr Ekmans beräkningar, en anläggnings- och moderniseringskostnad av sammanlagt 295,000 kronor.

Vi hava nu i motionen förutsatt — och utskottet har därvid följt oss — att med hänsyn därtill, att enskilt kapital för ögonblicket icke kan uppdrivas och att arbetarna äro så nödställda, att man icke kan vänta sig, att de från början skola kunna teckna något kapital, domänstyrelsen skulle driva verket under några år framåt, sedan det blivit inköpt av staten. Hur ställer det sig då med avseende å herr Ekmans kalkyler under den förutsättningen, att domänstyrelsen skall driva verket? För alternativ I — 9,000 stds tillverkning — har herr Ekman kommit till en förlust på inte fullt 19,000 kronor. Åtskilliga, som hava tagit del av denna beräkning, hava påpekat, att även om sågverksdriften skulle medföra en årlig förlust till detta belopp, skulle det ju vara en ren obetydlighet med tanke på den nytta man skulle göra genom att hålla arbetet uppe i denna gränsbygd och de stora kostnader en avfolkning skulle medföra. Jag vill emellertid först anmärka, att herr Ekman har räknat med ett pris på råvaran, som väsentligt överstiger det medelpris, som har erhållits inom övre Norrbottens distrikt år 1929. Han har räknat med 56 öre per cylinderkubikfot, medan medelpriset varit 54½ öre. Jag skall senare återkomma till dessa siffror. Jag menar därför, att även om man räknar med hans siffror i övrigt, skulle nog denna förlust på 19,000 kronor bliva täckt, om man räknade med något blygsammare pris på råvaran. När herr Ekman gjort denna kalkyl, har han vidare, förmodar jag, gått ut ifrån, att ett enskilt företag skulle driva verket, och därför räknat med en ränta av 6½ procent på såväl anläggnings- som förlagskapital. Enligt upplysningar, som jag erhållit, betalar emellertid domänstyrelsen hos riksgäldskontoret på det driftkapital, styrelsen behöver, en ränta av endast 4½ procent. Det är denna förskräckligt besvärliga nedjustering av ränteposten i herr Ekmans kalkyl, som motionärerna och statsutskottets majoritet ha vågat sig på. Detta betyder, att den av herr Ekman upptagna räntekostnaden å omkring 112,000 kronor går ned till 77,500 kronor och att således en utgiftsminskning av cirka 34,500 kronor uppstår, om man utgår ifrån den ränta, som i verkligheten utgår på det av domänstyrelsen disponerade kapitalet. Härigenom täckes den av herr Ekman kalkylerade förlusten, och det uppstår i stället en vinst av 15,500 kronor.

Herr Ekman har vidare i sin kalkyl upptagit en årlig amortering av 36,000 kronor. Om jag nu tänker mig, att domänstyrelsen driver detta verk i fyra års tid och, såsom herr Ekman tänkt sig, debiterar verket ett råvarupris, som ligger åtskilligt i överkant i jämförelse med det pris, styrelsen erhöll vid 1929 års auktioner — jag förutsätter givetvis, att om den sågade varans pris sjunker, domänstyrelsen även får nöja sig med ett proportionsvis nedsatt råvaru-

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

pris — utgör denna amortering jämte vinsten för fyra år 206,000 kronor; 89,000 kronor skulle alltså återstå oamorterade.

Sågverksarbetarna på Seskarö ha nu till ett antal av 150 undertecknat och till statsutskottet ingivit en förbindelse att gå med på de i vår motion föreslagna avsättningarna av deras löner, därest driften vid Seskarö återupptages. Dessa avsättningar skulle inestå för att bilda stommen till bildande av ett enskilt företag, som skulle inköpa sågverket och fortsätta driften, därest domänstyrelsen icke vill fortsätta med densamma efter de fyra årens utgång. Med en avsättning av 7 procent av lönerna — vilket arbetarna insett vara förmånligare för dem än att köras omkring från den ena platsen inom riket till den andra på tillfälliga arbeten eller på nödhjulsarbeten — skulle den återstående, oamorterade delen av inköps- och moderniseringskostnaderna för sågverket bliva täckt, och verket skulle således kunna överlämnas åt sågverksarbetarna för att dessa själva skulle få fortsätta driften. Vi ha gått in för detta förslag, därför att domänstyrelsen har emot talet om provisorisk drift invänt, att en sådan institution skulle bli permanent. Detta har uttryckts av överjägmästaren i distriktet så, att intet är i allmänhet varaktigare än en provisorisk drift. Tanken bakom detta resonemang torde vara, att så fort det skulle bli fråga om att nedlägga driften, skulle sådana sociala hänsyn åter göra sig gällande, att domänstyrelsen skulle vara nödsakad att fortsätta med denna verksamhet.

Emellertid kan man ju säga, att när då eventuellt ett enskilt företag skulle komma att övertaga driften, kommer man återigen i den situationen, att man får betala högre ränta — kanske $6\frac{1}{2}$ procent, som herr Ekman har räknat med. Jag vill då gå vidare i hans kalkyler för att visa, hur det i själva verket förhåller sig med det där talet om att man inte kan driva sågverksrörelsen där uppe utan att samtidigt hava avsättning för avfallet såsom sulfatflis. Det är härvid sulfatflis och ingenting annat som kan komma i fråga, åtminstone i de resonemang, som hava förts av de sakkunniga och inom statsutskottet av motståndarna till driftens återupptagande.

Herr Ekman utgår från ett pris av 56 öre per kubikfot barkat timmer; det obarkade värderar han till $53\frac{1}{2}$ öre. Såsom jag förut nämnt, äro dessa priser åtskilligt högre än de priser domänstyrelsen har erhållit, men jag godtar dessa siffror. För att avfallet skall kunna säljas som sulfatflis måste timret vara barkat. Detta medför alltså en merkostnad för timret av $2\frac{1}{2}$ öre per cylinderkubikfot eller för 2,250,000 cylinderkubikfot en merkostnad av 56,250 kronor. Dessutom avgå tillverkningskostnader för kokflis, som herr Ekman upptagit till 5,000 kronor, eller tillsammans alltså 61,250 kronor. Vilken inkomst har herr Ekman nu beräknat av kokflisen? Denna inkomst har han beräknat till 61,875 kronor. Nettoinkomsten på denna sulfatflis-tillverkning uppgår således inte till mer än 625 kronor, eller mindre än 2 % av anläggningskostnaden för flisverket, vilken, såsom jag förut nämnt, beräknats utgöra 33,000 kronor. Det är självfallet, att det inte alls bär sig att tillverka sulfatflis vid sågverket.

Jag har redan anfört, att det gamla företaget tillverkade träkol och, så länge verket drevs, förtjänade man på denna tillverkning. Av det för träkols-tillverkning användbara avfallet vid en tillverkning av 9,000 stds trävaror får man mellan 4,000 och 5,000 läster träkol. År 1927 tillverkades vid Seskarö över 5,000 läster träkol. Tillverkningskostnaden för träkol har vid Seskarö varit 9 kronor per läst. Träkol har senast betalats med 17 kronor per läst på präm uppe i övre Norrland. Räknar man med ett pris av endast 15 kronor per läst, får man i alla fall ett överskott av 6 kronor per läst utöver tillverkningskostnaden, 9 kronor, vilket motsvarar en vinst av 24,000 kronor. Härtill kommer, om man vill göra en jämförelse, den ränteförlust, som skulle uppstå på

anläggningskostnaden för flisverket. Går man in för den gamla tillverkningen av träkol, för vilken alla anordningar finnas, både kolbottnar och kollhus för förvaring av träkolen, kunna vi således i själva verket räkna med en nettovinst av minst 24,000 kronor om året. Detta belopp av 24,000 kronor täcker den av herr Ekman beräknade förlusten, även om man bibehåller räntan vid 6 $\frac{1}{2}$ procent. Även när ett enskilt företag övertager verket och får betala ränta efter denna procentsats, blir det i alla fall inte förlust.

Herr socialministern har nu också sagt en del goda saker, som man såsom norrbottning tacksamt måste annotera. Han har talat om den jämvikt, som bör råda mellan skogsvården å ena sidan och avverkning jämte förädling av virke å andra sidan. Han har talat om att han icke gillar, att man i stora mängder drager ned oförädlad virke från övre Norrbotten till nedre Norrlands sågverk, för att dessa skola kunna köra dygnet runt och genom ökad tillgång på sågavfall kunna inskränka massavedsanskaffningen till sulfatfabrikerna. Gör man emellertid en jämförelse mellan vad som yttras i den kungl. propositionen nr 255 om avfolkning av Seskarö och den kungl. propositionen nr 222 om anläggande av en uthamn vid Karl Johans stad, befinnes det, att man i den förra förklarar det orimligt att driva ett sågverk på Seskarö — det måste läggas ned — medan man däremot enligt den senare propositionen anser mycket goda betingelser föreligga för att en halv mil från Seskarö lägga en sulfatfabrik, som skulle leva enbart på massaved. Jag tror inte, att man kan behöva räknas såsom helt och hållet osakkunnig, ifall man något litet reagerar mot en sådan ekonomisk politik.

Herr socialministern har även anfört ett skäl, som också statsutskottet har upptagit. Utskottet yttrar följande: »Om man bortser från de rent tillfälliga vinster, som skulle kunna uppstå för domänstyrelsen å försäljning av oförädlad virke, då vid försäljningen konjunkturen råkar ligga högre än då det sågade virket skall säljas, en vinst, som givetvis motsvaras av en förlust, då priserna gå i motsatt riktning, så borde innehavet av detta sågverk för domänstyrelsen medföra större trygghet för att vid varje tillfälle utfå ett skäligt netto å råvaran, allt inför den faktiska monopolisering av den norrländska sågverksrörelsen, såväl i södra som i övre Norrland, som under den senaste tiden så starkt utvecklats.» Jag förmodar, att det är detta uttalande, som har gjort, att herr socialministern har erkänt det olägliga med dessa inköpstruster, som draga virket från Norrbotten söderut. Om herr socialministern studerar träförädlings-sakkunnigas yttrande av år 1922 — bland vilka såsom ordförande satt nuvarande domänchefens ställföreträdare — skall han finna, att man då, för att staten skulle få ett skäligt pris för sitt timmer, ansåg nödvändigt att icke blott övertaga och modernisera Lövholtens slipersfaktori i Piteå utan dessutom bygga två nya sågverk i övre Norrbotten i syfte att staten i sådana fall, då man inte fick ut skäliga priser för råvaran, skulle kunna själv försåga virket.

Till slut har socialministern åberopat ekonomiska och nationella skäl, som skulle göra, att det inte skulle vara klokt att industriellt avfolka översta delarna av Norrbottenskusten. Jag förstår inte, hur man med en sådan utgångspunkt kan komma till att det är orimligt och fördömligt, att man försöker inhilla folk där uppe, att domänstyrelsen skulle kunna driva sågverket på Seskarö med vinst — om man får tro de av styrelsen åberopade sakkunnigas kalkyler med justering av den oriktiga ränteberäkningen — till dess att ett enskilt företag kan bildas för att övertaga rörelsen. Det är ju så, att finska staten har på andra sidan Torne älv på ett par, tre mils avstånd från Seskarö byggt upp ett stort modernt sågverk med en stor sulfatfabrik för att underlätta tillgodogörandet av det finska timret i Finland. Detta har förut ägt rum i mycket liten utsträckning; det finska timmer, som har flottats efter Kemi och Torne älvar i norra Finland, har förut till största delen gått till sågverken i

Ang. arbetslösheten
å Seskarö.
(Forts.)

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

södra Norrland. Om vi nu slå igen det enda sågverk, som finnes uppe i Svenska finnbygden — jag räknar inte med de små cirkelsågar, som en och annan hemmansägare kan ha satt upp efter landsvägar eller järnvägslinjer där uppe — måste det ju falla skarpt i ögonen på befolkningen på den svenska sidan, hur litet den svenska staten i jämförelse med den finska gör för att bereda utkomstmöjligheter för den del av befolkningen, som inte kan leva på jordbruket, och möjligheter för den jordbrukande befolkningen att få avsättning för sina produkter. Det måste leda därhän, att sympatierna för dem som tala samma språk på östra sidan om Torne älv stiga. Det finns en hel del enskilda skogsägare upp efter Torneälvens svenska sida. Vad är det som hindrar, om man från de företags sida, som driva sågverksrörelse där, vill göra någonting för den fenomanska rörelsen, att dessa företag köpa upp virke från den svenska sidan och anställa utdrivningar på den enskilda skogsmarken på svensk sida samt att de härigenom göra sig till befolkningens ekonomiska välgörare och därmed ytterligare binda deras intressen ekonomiskt till den andra sidan gränsen.

Jag tycker för övrigt, att om man är intresserad av att arbetarna skola känna sig ett med det företag, där de äro anställda, och även göra sig ekonomiskt delaktiga i detsamma genom att skaffa sig andelar, och när man talar om vikten av att tillgodose nationella intressen, skall man inte komma med sådant socialt kvacksalveri som här framlagda avfolkningsprojekt. Det kommer nog att följa flera sådana projekt efter detta beträffande Seskarö. Vi ha Porjus, som väl också skall avfolkas, fastän detta samhälle ligger vid vårt lands största kraftkälla, om jag medräknar även Harsprånget, och mitt i en skogstrakt, där det är svårt att komma fram på grund av ruttnande skogsavfall, som skulle kunna förvandlas till träkol, samt i närheten av världens största järnmalms-tillgångar. Ifall det här föreliggande projektet om avfolkning å Seskarö bifalles, bli väl ett 150-tal arbetslösa i Porjus, vilka med familjemedlemmar utgöra en befolkning av tillsammans nära 600 personer, även föremål för avfolkning. Därefter få vi väl fortsätta nere i Västerbotten med avfolkning av andra orter i liknande belägenhet — arbetslöshet och nöd mitt ibland ett överflöd av naturtillgångar. Det skall nog bli ett mycket arbetstyngt, nytt departement, som i framtiden kommer att få sköta om dessa avfolkningsproblem.

Även om det skulle kunna påvisas en viss förlustrisk med sågverksdriften vid Seskarö, oaktat herr Ekmans kalkyler inte visa en sådan, därest man räknar med riktiga räntesatser och tager hänsyn även till andra omständigheter, som jag här har påpekat, kan jag inte tveka i valet, utan jag måste be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Hans excellens herr statsministern **Lindman:** Herr talman! För denna fråga har jag intresserat mig i särskild grad, och jag har därför ägnat mycket stor uppmärksamhet åt den genom att följa de sakkunnigas förslag, som här blivit uppgjorda. Jag vill säga, herr talman, genast från början, att när jag yttrar mig i denna fråga, så förbiser jag inte på något sätt alla de stora svårigheter, som äro förknippade med denna befolknings på Seskarö ställning. De kämpa med utomordentligt stora svårigheter liksom naturligtvis hela den kommun, vilken denna arbetslösa befolkning tillhör, och vi ha inom regeringen på alla sätt sökt utfinna några vägar för att komma fram till bästa möjliga resultat. God vilja att komma till ett resultat har således sannerligen icke saknats. Men när nu på allvar upptagits frågan om att igångsätta sågverksdriften på Seskarö, då må jag säga, att den känsla, som jag hade redan från början av behandlingen av denna sak, att detta var ett äventyrligt företag, har bekräftats mer och mer, under det ärendets behandling fortskridit. Här talar man nu också om att taga upp sågverksdriften efter större linjer än man tidigare tänkt sig; den beräknade tillverkningen av 4,000 standards om året skulle

nu höjas till 9.000 standards, och förlusten skulle därigenom bli litet mindre. Det låter, som om det vore en mycket enkel sak att taga upp en sågverksdrift — staten har skogar, här ligger ett sågverk, här finns en befolkning, som behöver arbete, det är bara att sätta driften i gång. Men, herr talman, om jag skulle tänka mig in i att jag som enskild person skulle uppta sågverksdrift i Norrbotten, skulle det aldrig kunna hända mig, att jag skulle upptaga driften på Sesskarö. Det skulle vara fullkomligt uteslutet, och i detta fall vågar jag verkligen påstå, att jag kan tala med en viss grad av erfarenhet. Jag skulle aldrig upptaga driften där och sätta i gång en sådan anläggning med enbart ett sågverk, vare sig detta vore på 4,000 eller 9,000 standards. Det är icke klokt efter min mening att göra något sådant, och här har inte heller någon enskild anmält sig, som på något sätt skulle vilja reflektera på att göra det.

Jag vet inte vad herr Asplund och utskottet räkna med för siffror, men ni säga, att om staten släpper till pengarna till billigare ränta, minskas förlusten med två eller tre tiotusental kronor, och så kan man genom att göra träkol i stället för att sälja flis ytterligare minska förlusten. Tillåt mig fråga, om herr Asplund är sakkunnig på detta område? Jag förstår, att det är på utskottets egna beräkningar, som man grundar sig. Man har herr Ekmans kalkyler, och sedan har man räknat med försäljning av träkol efter de förhållanden, som gällde, då sågverken tidigare tillverkade träkol. Men skall staten gå in för att göra en sågverksdrift i Norrbotten, då skall staten först undersöka, var sågverket bör ligga, hur det skall vara beskaffat och hur det skall anordnas, och om det skall sättas i samband med pappersmassetillverkning och annan tillverkning. Man måste utfinna den bästa möjliga metoden för att staten skall kunna överhuvud taget konkurrera med den enskilda sågverksdriften. Det skall vara det mest moderna, det maskinellt bäst utrustade sågverk, som i denna dag kan anskaffas, och bör kanske ock vara förbundet med en anläggning för tillverkning av pappersmassa, så att allt avfall kan tillvaratagas för att användas i sulfatfabriken. Detta är den väg, som många enskilda gått, men man går inte och tar ett gammalt sågverk, låt vara att det inte är så förfärligt gammalt och dåligt, inte ens om man får det till skänks, för att där sätta i gång med en sågverksdrift. Det är ett fullkomligt felslut, som efter min mening statsutskottet här kommit till, och statsutskottet vill föranleda riksdagen att fatta ett beslut, som kommer att för riksdagen medföra mycket betänkliga konsekvenser. Jag talar då inte alls om frågan, huruvida staten skall bedriva sågverksrörelse och pappersmassetillverkning, utan jag talar om frågan, huruvida den *just på detta ställe* skall upptaga en sådan drift. Detta kommer, herr talman, att sluta med att staten får upprätthålla denna drift, vare sig det sker medelst kontant bidrag eller genom att staten skall leverera virke till sågverket till billigare pris än staten annars kunde få.

Beträffande det tal, som herr Asplund för om att man här skall begagna tillfället att intressera arbetarna själva för att bli delägare i industrien, får jag verkligen säga, att om herr Asplund, som är en god socialdemokrat, visste, hur förfärligt illa han talar för dessa arbetares sak, när han säger detta, så skulle jag aldrig tro, att han sade det. Han gör dem, om han får denna tanke realiserad, ingen nytta, utan han kommer att inleda dem i förluster, som antingen de få bära själva eller, vilket också är möjligt, statsverket får vidkännas, ty om dessa arbetare blivit förledda att bli delägare och förlora på detta, så kan ju inte staten bara se på, utan dessa arbetare skola väl då på något sätt honoreras av staten.

Jag vill säga, herr talman, att i detta fall jonglerar man med siffror på grund av beräkningar, om vilka man icke säkert vet, om de komma att slå in. Så är t. ex. fallet i fråga om sulfatflisen och träkolen — det tycks ju vara herr Asplunds tanke, att man skulle producera träkol i stället för att sälja sulfat-

Ang. arbets-
lösheten
å Sesskarö.
(Forts.)

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Förta.)

flis. Varför blir sulfatflisen så oekonomisk i detta fall. Jo, därför att man inte har någon pappersmassefabrik i närheten att leverera till. Men nog vet åtminstone varenda människa, som har med järnverk att göra, att träkolningen i Norrland är i oerhörd grad på tillbakagång, därför att de flesta sågverk funnit med sin fördel förenligt att lägga ned träkolningen och i stället använda avfallet på mera ekonomiskt sätt. Träkolningen är sannerligen ingenting att stå efter, även om herr Asplund kan räkna ut, att det finns kolbottnar, där det tidigare kolats till det och det priset. Vad veta vi för övrigt om kolprisen om ett eller två år med järnhanterings läge i detta land? Vi veta ingenting därom. Och vad veta vi om sågverkshanterings utveckling? Herr Asplund, som studerar detta, är naturligtvis fullt bekant med, hur det gått med prisen på våra sågvaror. De ha gått ned mer och mer. Herr Asplund känner till hela den stora historien med exporten från Ryssland, som klämt ned prisen för den svenska såghanteringen, och han borde också veta, att vad som nu uppehåller det hela inom trävaruindustrien, det är pappersmassestillverkningen, även om just för närvarande pappersmassepriserna äro låga. Hellre än att lägga ett sågverk på 9,000 standards här uppe på ett sådant olämpligt ställe som detta, borde man väl, om staten nu skulle vilja göra det, bygga ett sågverk på fasta landet, där det åtminstone finns tillgång på järnväg och avsättning för avfallet och även om det vore förbundet med dryga kostnader flytta över dessa personer dit. Detta vore oändligt mycket bättre från statens synpunkt, och jag vill säga, att i detta fall skulle man kunna göra ganska stora uppoffringar, hellre än att förfara såsom här är föreslaget. Jag vill minnas, mina herrar, att utskottet i fjol sade — det står återgivet här — att gent emot de alternativt framkomna yrkandena om igångsättande av en statlig sågverksdrift på Seskarö kunde invändas att, i den mån överhuvud en statens träförädlingsindustri funnes böra igångsättas, det vore önskligt, att detta kunde ske under gynnsammare betingelser för en rationell framtida drift än de som här torde föreligga. Nu skulle sålunda statsutskottet vara berett att göra detta, i motsats mot vad som sades i fjol, allenast därför att här föreligger ett nödläge för dessa människor, vilket vi alla erkänna och beklaga. Endast därför att detta nödläge föreligger, skulle statsutskottet vara berett att gå in för icke en provisorisk utan en mera stadigvarande drift av ett sågverk på en olämplig plats. Jag menar, att skall något göras, bör det göras ordentligt, och jag vill säga, herr talman, en sak till: jag har med egna ögon haft tillfälle att bevittna, hurusom vid både sågverksdrift och drift av pappersmassefabriker det i våra dagar gäller att ekonomisera på örena. Arbetslönerna får man inte ner. Det gäller då att minska kostnaderna för tillverkningen, och detta betyder, att man år efter år får t. ex. i de större pappersmassefabrikerna lägga ned hundratusentals kronor för att kunna spara in en eller två kronors produktionskostnad på tillverkningen. Detta är den rationalisering, som vi så ofta föra på tal i våra dagar, den rationalisering, som även sågverksindustrien och pappersmasseindustrien gått in för, och detta är den enda vägen att kunna få båda dessa verksamhetsgrenar att bära sig och bli lönande. Men det slags drift, som här ifrågasättes, är förkastlig och stridande mot allt som kallas rationalisering och ekonomisk drift.

Alla myndigheter, herr talman, ha avstyrkt detta förslag. Alla myndigheter ha avstyrkt det, och länsstyrelsen har ju varit mycket betänksam mot det. Och jag kan tillägga, att länsstyrelsen eller åtminstone landshövdingen i Norrbottens län nu menar, att sedan man beslutat i riksdagen att anlägga en hamn vid Karl Johans stad, så att man där får sysselsättning för arbetare, är även hans sista utväg, upptagandet av denna sågverksdrift här, icke nödig. Herr Asplund har icke någon med sig utom sina kolleger, som medverkat med honom i utskottet, och de, som eventuellt här i riksdagen vilja följa honom. Ifrån sakkunnigt håll har han icke någon med sig. Jag vill tillägga, att när det var

fråga om att upptaga denna sågverksdrift, satte de kommitterade det som det sista alternativet, men jag vill påpeka, att två av de mest sakkunniga — överjägmästare Wallmark och disponent Ekman — bestämt reserverade sig emot att vidtaga en sådan åtgärd som denna.

Herr talman! Jag är tillfullo förvissad om att staten här måste ingripa för att hjälpa denna nödställda befolkning. Det måste göras något för den, och regeringen har ju föreslagit, hur man skall göra. Man vill bereda dem arbetstillfällen och möjlighet att kunna flytta därifrån. Staten är och vill vara beredd att göra uppoffringar, för att de skola kunna komma därifrån. I allt vad jag nu sagt ligger icke, att man icke vill hjälpa dem och skapa dragligare förhållanden för dem. Men jag måste upprepa ännu en gång, att det får inte — ja, det bestämmer inte jag — men det *bör* inte och *borde* inte ske på så lösa boliner, som här framkommit genom att statsutskottet självt satt sig att göra vissa kalkyler om hur man skall kunna sätta i gång med en sågverksdrift på Seskarö, grundad på vissa lägre ränteberäkningar, och på tanken, att man skall göra träkol i stället för att sälja flis och sådant. Detta vore, herr talman, efter min uppfattning, att inleda staten på någonting, som skulle vara synnerligen tråkigt för oss i framtiden.

Herr Hansén: Herr talman! Innan jag med några ord går att beröra den föredragna punkten, känner jag ett behov av att i dessa riksdagens sista timmar till kammarens ärade ledamöter uttala ett varmt tack för det tillmötesgående och den välvilja, som under den gångna riksdagen visats i en hel del av de frågor, som beröra Norrbotten, antingen nu dessa förslag framlagts av Kungl. Maj:t eller genom enskilda motioner. Jag vill tillägga, att jag vet, att denna tacksamhet delas av länets befolkning i vidaste kretsar, och jag behöver icke påpeka, att jag med detta tack icke ett ögonblick avser att framprovocera någon känslöstämning i den föreliggande frågan. Det är självfallet, att den skall behandlas efter sin sakliga innebörd, ehuru jag i detta sammanhang velat ge uttryck för min tacksamhet för den behandling förut avgjorda Norrbottensfrågor fått.

Den nu föredragna punkten lägger fram ett problem, som visserligen lokalt är förlagt till Norrbotten, men vars lösning innebär ett bekymmer för hela staten. Det föreligger nu två alternativ, enligt vilka denna bekymmersamma fråga skulle lösas. Det ena är avfolkning av ön, och det andra är det motionsvis främjande och av statsutskottet tillstyrkt förslaget om upptagande av sågverksdriften därstädes. Jag tillät mig redan i fjol säga, då denna fråga behandlades, att jag var beredd att anmäla min tillfredsställelse, om riksdagen kunde påvisa sannolika skäl för att man skulle kunna på annan ort i landet bereda dessa arbetare utsikt till arbete och försörjning för sig och sina familjer, och jag tillät mig uttala den förmodan, att befolkningen på Seskarö också skulle finna sig i en sådan åtgärd. Jag efterlyser då med skäl i den föredragna och åberopade utredningen några vägar, på vilka problemet skulle lösas efter dessa riktlinjer, men förgäves skall man där söka några andra uppslag än att man skulle upprätta en utomordentlig arbetsförmedling. Är det någon av herrarna som tror, att man skall kunna under nuvarande konjunkturer med överflöd på arbetskraft på alla håll i landet på ett tillfredsställande sätt förflytta 250 arbetare med deras familjemedlemmar och bereda dem stadigvarande sysselsättning och existensmöjlighet? Det synes mig så uppenbart, att detta är omöjligt, att man knappast behöver spilla ord på den saken.

Problemet lösas således icke, om man bifaller Kungl. Maj:ts förslag. Då återstår frågan: på vad sätt bör man gå tillväga? Vi ha anvisat en väg. Man har sagt, att den är förlustbringande och dyrbar. Enligt det föreliggande materialet är det klart ådagalagt, att det kungliga förslaget innebär större

Ang. arbetslösheten
å Seskarö.
(Forts.)

Ang. arbets-
lösheten
å Sesarö.
(Forts.)

förluster för statsverket än som skulle uppstå genom sågverksdriften även efter de Ekmanska kalkylerna. Men icke nog med detta. Man har att räkna med konsekvenserna av avfolkningen. Man har räknat med att inlösa arbetarnas bostäder, men därmed är det inte nog. Det gäller en kommun, som är pressad till det yttersta, med en skatt på inemot 40 kronor per bevillningskrona, som byggt kyrka och skolhus på Sesarö. Det är väl ingen som tror, att det inte blir nödvändigt för staten att lösa in även dessa byggnader. Och sedan har man kvar jordbruksbefolkningen på fastlandet, som förlorar sitt enda avsättningscentrum för sina produkter, vilket arbetsplatsen på Sesarö varit.

Jag skall inte göra mig till tolk för någon optimism om några lysande resultat av sågverksdriften. Jag vill icke måla det ljusare än att jag medger, att det kan finnas sannolikheter för att sågverksdriften kommer att medföra någon förlust för statsverket. Men det är alldeles uppenbart för den, som vill läsa utredningen och bygga på utredningen — icke de siffror, som vi motionärer prestera — att den förlust, som uppstår genom avfolkningen, blir större än den, som uppstår genom sågverksdriften. Och därtill kommer, att man icke heller har sannolika skäl för att tro att avfolkningsprojektet skall kunna lösas och att man övervinner de ur social synpunkt betänkliga konsekvenser, som det har att förflytta en befolkning, som är rotfast i sin födelsebygd och som är av finsk härkomst. Vi ha erfarit här i landet, vad det betyder att flytta en befolkning och sätta om den i annan jordmån. Jag tror mig kunna säga, att spåren förskräcka och icke mana till ett upprepande.

Hur vi se på saken, vi, som göra anspråk på att känna till förhållandena på orten, kunna vi icke finna, att den väg, som här är föreslagen av Kungl. Maj:t, nämligen avfolkning, löser problemet. Den metoden flyttar endast fram problemets lösning ett eller annat år, men alldeles säkert är, att vi då ha befolkningen kvar på Sesarö. Jag minns om att under den utredning, som pågick i fjol, tillskrevos praktiskt sett samtliga arbetsgivare inom träindustrin i landet från kommitténs ordförande med anhållan att flera eller färre arbetare måtte beredas sysselsättning. Resultatet blev, att icke en man togs emot. Tror man då, att det med nuvarande konjunkturer finns bättre möjligheter? För min del anser jag det uteslutet.

Vi, som fört fram motionen och strida för detta, göra det icke därför att det är en Norrbottensfråga. För min personliga del skulle jag gärna ha varit med om att avfolka Sesarö, om det funnits någon möjlighet att bereda befolkningen arbete och existensmöjlighet på annat håll, men då den möjligheten icke synes föreligga, ser jag ingen annan utväg än att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hagman: Herr talman, mina herrar! Den åtgärd, som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition och i reservationen till utskottets nu föredragna utlåtande, är verkligen en åtgärd, som är så pass uppseendeväckande, att man kan förstå, att mycket olika synpunkter göra sig gällande, när det är fråga om att godkänna eller förkasta det föreliggande förslaget. Det har nämligen inte förekommit vid något tillfälle sedan 1914 — den tidpunkt då statsmakterna i vårt land överhuvud taget första gången började befatta sig med arbetslösheten och dess problem — att ett sådant förslag legat på bordet. Då jag var medlem i den s. k. Sesarökommittén, har jag ansett nödvändigt att här säga några ord såsom förklaring till den ståndpunkt jag kommer att inta vid den votering, som väl vid debattens slut kommer att äga rum.

Jag bibringades i kommittén den uppfattningen, att den tiden är förbi, då man med nuvarande priser på sågverksindustriens produkter kan räkna med någon produktion av trävaror på Sesarö med utsikt till att denna verksam-

het kunde gå ihop. Platsen är alltför olämpligt belägen, sågverket är gammalt, delvis omodernt, och produktionen är för liten. Men den kanske viktigaste orsaken är, som också härvidlag sagts, att man icke kan få till stånd den förädling av avfallet, varpå praktiskt taget hela vår sågverksindustri för närvarande vilar. Prisen på sågvaror äro ju fallande, och även för massaindustrien äro utsikterna icke lysande för närvarande. Nu skulle ingen högre än jag önska, att detta sågverk kunde komma till stånd med utsikt till fortsatt verksamhet, ty detta vore onekligen det enklaste sättet att lösa de stora och svåra problemen där uppe. Men jag tror, att om man sätter i gång det på ett eller annat sätt, framflyttar man endast den tidpunkt, då samma obehagliga situation föreligger som i dag, för såvitt icke en stark prisstegring kommer att äga rum på trävaruindustriens produkter. Det är å andra sidan omöjligt att säga, huruvida en ifrågasatt evakuering kommer att lyckas, därför att man kan faktiskt inte på förhand säga: »Här finns plats för fem man, där för tio; det är bara att resa dit, så betalar staten kostnaderna.» Evakueringen är naturligtvis ett ytterst komplicerat och svårt problem, som kommer att taga mycket lång tid i anspråk. Kommittén kom emellertid efter mycket ingående överväganden till den uppfattningen, att trots de svårigheter, som här äro antydda, är det ingenting annat att göra, och man pekade då på vissa andra arbeten: hamnen i Haparanda och eventuellt järnvägsanläggningen Morjärv—Kalix, som man kunde använda som sysselsättning under den tid, evakueringen kunde ta. Nu har riksdagen beslutat anlägga hamnen i Haparanda, och det hade verkligen varit önskvärt, att statsutskottet ställt sig något välvilligare även till den ifrågasatta förbindelsen mellan Morjärv och Kalix.

Jag begagnar tillfället att säga, att Norrbotten och dess trävaruindustri befinna sig för närvarande i ett verkligt bekymmersamt läge. Ett annat, mindre sågverk däruppe torde komma att nedläggas under den närmaste tiden, och vid två andra sågverk där, vid sidan av Karlsborgs där staten är intresserad, Båtskärsnäs och Axelsvik, ser det ut som om driften komme att inställas vissa tider på året, därför att dessa sågverks ägare icke kunnat få tillräckligt med råvaror för driftens kontinuerliga gång under hela året, och då kommer även här ett mycket starkt hjälpbehov att föreligga.

Det har i propositionen och även av Seskarökommittén påvisats, vari svårigheterna bestå och att någonting måste göras för att råda bot för dem. Svårigheterna bestå ju ytterst däri, att en del av övre Norrlands råvaror dragas söderut till där närbelägna verk, och så står man utan däruppe. I Finland har man ett annat system. Där subventionerar staten sågverken genom lägre virkespris och håller på det sättet verksamheten i gång.

På här i korthet anförda skäl måste jag, trots de svårigheter — jag begagnar tillfället att här ännu en gång framhålla dem — som föreligga vid evakuering, med hänsyn till den inblick i frågan, som jag fick i Seskarökommittén, och med hänsyn till den ståndpunkt, vi där till sist kommo fram till, vid en eventuell votering lägga min röst för bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Bergqvist: Herr talman! Seskaröproblemet är en mycket bekymmersam fråga, och det är ingalunda lätt att finna en tillfredsställande lösning därpå. Men ett är visst, att vilken väg man än väljer för dess lösning, kommer den att medföra avsevärda utgifter för statsverket. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle det krävas 335,000 kronor för att dels ge flyttningshjälp åt befolkningen till andra arbetsplatser och dels inlösa deras bostäder. Därtill komma med nödvändighet också flera andra utgifter, om ön evakueras. Man måste t. ex. räkna med att skoldistriktet gör anspråk på ersättning av staten för de skolhusbyggnader, som finnas där och som sedan komma att stå tomma. Där kan man beräkna en utgift på 150,000—200,000 kronor. Sedan får staten

*Ang. arbetslösheten
å Seskarö.
(Forts.)*

Ang. arbets-
lösheten
å Sesarö.
(Forts.)

sörja för befolkningen under den tid, evakueringen pågår, och detta torde icke komma att belöpa sig till mindre belopp än omkring 300,000 kronor. Sålunda blir, enligt Kungl. Maj:ts och reservanternas förslag, lösningen ganska dyrbar.

Om man återigen följer utskottets förslag, kommer visserligen detta också att kosta pengar. Det kräves först och främst ett belopp, beräknat till 300,000 kronor, för inköp av och istandsättande av Sandviks sågverk, och sedan kommer det givetvis också att krävas fortsatta kostnader. Detta böra utskottet och representanterna för Norrbotten icke söka fördölja.

Men då gäller det att se till, vilken lösning, som kan vara bäst. Ser man på det förslag, som Kungl. Maj:t framställt och reservanterna förordat, så söker man förgäves någon bestämd och fast hållpunkt däri. Det pekas icke på någonting, som man kan hänvisa arbetarna till, annat än arbetsförmedling och vaga förhoppningar förutom de tillfälliga arbeten, som en del av befolkningen till en tid kan få vid anläggningen av hamnen i Karl Johans stad. Men när man säger, som reservanterna göra i betänkandet, att berättigade förhoppningar kunna få hysas, att i de vidsträckt kronoskogarna i Norrbottens län skall kunna erbjudas lämpliga arbeten i betydande utsträckning icke endast vid avverkningarna utan även i form av röjningar, gallringar etc., så är detta mycket ovissa förhoppningar. Vi ha på skogarna kronotorpare och kolonister och i byarna inhysingar och lösa arbetare, som behöva detta arbete, och det räcker inte ens till för dem i full utsträckning. Skall man nu skicka dit hela den befolkning, som bor på Sesarö, blir det nog stor trängsel om arbetet i skogarna där uppe.

Utskottet återigen pekar på ett bestämt arbete. Det säger: vi skola söka bereda arbetarna tillfällen att få arbeta vid ett sågverk, som finns på ön, där man upptar en provisorisk drift. Denna drift skall ombesörjas av staten och lämna arbetarna tillfälle att där förtjäna sitt dagliga bröd.

Nu invänder man emellertid mot detta, att det måste anses vara ett otidsenligt, opraktiskt och oekonomiskt förslag, eftersom ju tendensen i stället går i den riktningen, att sågverk nedläggas på flera ställen i Norrbotten, därför att de icke bära sig. Herr statsministern har nu också sagt, att det aldrig skulle falla honom in att såsom industriman upptaga sågverksrörelse på Sesarö. Ja, det är nog alldeles riktigt, att om man ser saken ur ren affärssynpunkt, det icke kan vara någon idé att upptaga sågverksrörelse på Sesarön för närvarande. Därför ha inte heller några privata spekulanter anmält sig för sådant ändamål. Men vi få komma ihåg, att det är en väsentlig skillnad mellan en industri, som går ut på att bereda vinst på företaget och ränta på kapitalet, och ett företag, som avser att bereda arbetstillfällen åt en arbetslös befolkning, för vilken man icke kan anvisa något annat arbete. Här kan man inte anlägga dessa strängt ekonomiska synpunkter, utan det blir andra synpunkter, som måste komma i betraktande.

Om man sedan jämför utskottets förslag med Kungl. Maj:ts eller reservanternas ur rent humanitär synpunkt, måste man väl säga, att utskottets förslag har ett avgjort företräde. Befolkningen älskar den ö, där den bor. Den vill gärna stanna kvar där och få tillfälle att vinna sin utkomst, där de flesta växt upp och vant sig att leva. Nu bör man väl, utan att därför behöva gå under den där något nedsättande beteckningen »känslotänkare», ändå få anse att man inte skall rycka upp en befolkning ur hemortens mark, förrän detta visat sig alldeles nödvändigt, men enligt det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt och som reservanterna förordat, skulle befolkningen icke kunna få stanna kvar, utan den skulle utan att absolut nödtvång föreligger skickas ut i det ovissa, hit eller dit, utan att veta vart.

Nu säger man också, att utskottets förslag skulle komma att invagga befolkningen i falska förhoppningar. Den skulle invaggas i den förhoppningen, att

den finge stanna kvar för framtiden, men det skulle visa sig, att dessa förhoppningar förr eller senare slog fel. Ja, det är möjligt, att det ligger någonting i detta, men det är inte så alldeles säkert. Utskottet har påpekat, att möjligheterna att få driften att någorlunda gå ihop icke alldeles äro uteslutna, och efter vad den förre disponenten för Sandviks sågverk, herr Suopanki, yttrat, finnes det enligt hans erfarenhet icke så ringa utsikter, att driften skulle någorlunda bära sig och åtminstone icke gå med någon avsevärd förlust. Där-om kan jag naturligtvis icke döma, men jag vill i alla fall peka på, att det finns folk, som känna förhållandena och icke äro så pessimistiska som reser-
vanterna.

Beträffande invagningen i förhoppningar undrar jag, om inte reservationen just invaggar i falska förhoppningar, när den säger, att man kan hysa berättigade förhoppningar om att kunna bereda befolkningen arbete i skogarna. De förhoppningarna tror jag komma att i stort sett slå fel och visa sig vara falska.

Jag skall nu i riksdagens sista timma icke upptaga tiden längre utan in-skränker mig till det jag sagt och yrkar bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Asplund: Herr talman! Jag skall för ögonblicket avstå från ordet.

Herr Kvarnzelius: Endast några få ord. Det har ju varit en kommitté tillsatt, som undersökt, vilka möjligheter det finns att kunna bringa hjälp åt Sesskarö. Det är ju en i och för sig tämligen exceptionell åtgärd redan detta, att en kommitté tillsättes enkom för ett sådant ändamål, särskilt i vår tid, när det ena sågverket efter det andra lägges ned, därför att sågverksdrift enbart icke längre är lönande. Det finns en massa sågverk från Hudiksvall till Haparanda, som lagts ned, därför att de icke hade en kombination av sågverksdrift och massatillverkning. Att under sådana förhållanden tänka sig att på en av de mest olämpliga platserna taga upp driften vid ett sågverk, som legat nere och som givetvis är till betydande grad förrostat, kan knappast vara lämpligt. Det är alldeles ofrånkomligt, att dessa verk, så snart de ligga nere något år, bli betydligt försämrade, och det tarvas betydande medel för att få dem någorlunda i stånd. Både pannor, maskiner och allt det övriga skall sättas i stånd. Alla pråmar, som funnits där, ha förts över till Finland, då driften lades ned där uppe. Det blir att bygga nya pråmar. Det blir således att även i detta avseende skaffa en ny utrustning. Ja, mina herrar, att under sådana förhållanden tänka sig, att det skulle kunna bli någon som helst möjlighet att få debet och kredit att gå ihop, även om man bortser från alla räntor på de kapital, som staten offrar, det är enligt min uppfattning utan vidare uteslutet.

Om man ser på sammansättningen av den kommitté, som haft att förbereda detta ärende, finner man ju, att det finns en klar majoritet, som varit mycket välvilligt stämd till varje tänkbar åtgärd för att göra det så bra som möjligt för arbetarna däruppe. Landshövding Gärde måste naturligtvis redan från början ha varit inställd på att göra någonting av bestående värde, och herr Hagman, som nyss hade ordet här och som nödgades yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, har också fått studera sig in i frågan. Sågverksarbetarnas förtroendeman Lindberg från Gävle, den främste bland sågverksarbetarnas förtroendemen och en mycket besinningsfull och klok karl, har satt ett åter-upptagande av driften vid Sesskarö som det sista alternativet av alla tänkbara möjligheter. Det kommer att gå som hans excellens herr statsministern sade, att när något eller några år ha gått, står man precis på samma ställe. Man har då årligen fått offra lika mycket pengar antingen genom att sälja virket

Ang. arbets-
lösheten
å Sesskarö.
(Forts.)

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

till underpris eller genom direkt statsbidrag, som man nu skulle få göra för att få dessa arbetare över till annan verksamhet, och det finns möjligheter till en sådan annan verksamhet av oanad omfattning i de norrländska skogarna, under förutsättning att de endast vilja bekväma sig till att taga dessa arbeten. Naturligtvis kan det för en sågverksarbetare vara förenat med svårigheter att fara från ön och ge sig upp i skogarna. Men jag kan inte se, att det finns någon annan möjlighet. Jägmästare Ronge, Kramforsbolagets skogschef, har givit ut en avhandling, i vilken han på ett övertygande sätt visar, att det finns plats för 15,000 arbetare i de norrländska skogarna utan att man behöver taga bort något arbete för de skogsarbetare, som finnas i de norrländska skogarna i övrigt. Det behövs mycket mera arbetskraft än den, som finnes där, och det finns sålunda möjligheter. Jag medger naturligtvis, att det är förenat med svårigheter för arbetarna att kunna gå över från sågverksarbete till skogsarbete, men det är inte mera än vad sågverksarbetarna i Sundsvallsdistriktet gjorde under den tid, då jag var där uppe. Då praktiserade de årligen, att de gingo upp till skogarna under vintern och kommo tillbaka till sommaren. Här skulle arbetarna i främsta rummet kunna vara i skogarna om sommaren, då de klimatiska förhållandena äro bättre. Det bör sålunda inte vara omöjligt för dem, under förutsättning att de själva vilja på något som helst sätt reflektera på någon annan sysselsättning än just detta arbete på Seskarö.

Vi hava i vår reservation givit den anvisningen, att om arbetslöshetskommissionen bleve inriktad på att hjälpa till här uppe, och man därvid även inriktade sig på att taga domänverkets tjänstemän till hjälp, så att det skedde under domänstyrelsens regim, skola vi kunna få möjligheter att placera varje arbetare, som har förutsättningar att kunna gå ut i skogsarbete.

Att under sådana förhållanden nu gå in för att — på sätt utskottet föreslagit — sätta i gång sågverksdriften där uppe, har jag för min del omöjligt kunnat vara med om, utan jag har nödgats jämte några andra av kamrarnas ledamöter avgiva en reservation, till vilken jag nu, herr talman, ber att få yrka bifall. Detta mitt yrkande innebär detsamma som yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Rydén: Det är klart, att det är mycket svårt för de ledamöter av statsutskottet, som inte hava lokalkännedom och som inte äro affärsmän, att kunna bilda sig en uppfattning av ett så verkligt svårt ämne som detta. Jag har för min del till slut måst komma till den meningen, att Kungl. Maj:ts förslag ur allmän synpunkt är mindre tillrådligt än det, som utskottsmajoriteten har enats om.

Jag åhörde med uppmärksamhet herr statsministerns anförande, och det gjorde i någon mån intryck även på mig; men så vitt jag kunde fatta var det en sak, som han i sitt resonemang utelämnade, nämligen att det inte är fråga om att ur ren affärssynpunkt starta eller skapa någon ny industri. Gällde det den saken, tror jag, det är fullkomligt rätt, att man inte borde gå den vägen. Men det togs inte hänsyn till, att i den ena vågskålen ligger risken att få hålla driften uppe och i den andra en hel rad av hjälpåtgärder och andra besvärliga saker, som följa med Kungl. Maj:ts förslag. Då hålla inte, enligt mitt förmenande, kalkylerna, i varje fall inte om man ser saken humanitärt och socialt. Det kan tänkas, att detta sågverk kommer att bära sig, om konjunkturen bli gynnsamma, men det kan också tänkas, att det blir förluster. Men så vitt jag kunnat erfar, blir det inte så stora förluster, som komma att följa med ett uppehållande av driften. Men vad som är alldeles säkert, är, att om man går på Kungl. Maj:ts förslag, måste det beviljas mycket betydande anslag för denna avfolkning av ön. Det stannar inte vid de 355,000 kronor, som det nu närmast är fråga om, utan det måste bli understöd under hela evakue-

ringstiden. Människorna kunna ju inte svälta ihjäl. Kommunen har 41 kronor i kommunalskatt och är därtill skuldsatt för skola och kyrka. Staten är visserligen inte juridiskt skyldig därtill, men om staten har moraliskt erkänt sin skyldighet att lösa en del av husen, lär man väl inte kunna komma att undgå att ersätta skolor och andra allmänna byggnader, som äro byggda genom skuldsättning av denna utomordentligt skattetyngda och skuldsatta kommun. Det kan bli fråga om miljoner — det vet man inte — men i varje fall om hundratusentals kronor för staten och så får man tänka på hela denna kategori av arbetare, som ryckts upp från sina hem och flyttats över i en annan miljö, där de kanske inte kunna beredas arbete, på vilket de kunna komma att få sin bärgning.

Lägger man sålunda i ena vågskålen den risk staten löper, om sågverket går med förlust, och å andra sidan kostnaden i pengar och allt elände evakueringen för med sig, har jag inte funnit det möjligt, herr talman, att gå någon annan väg än att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Herr talman! Herr statsministern nämnde, att det inte går att bedriva sågverksrörelse annat än i samband med sulfatfabrikation.

När riksdagsmännen i somras reste med ångaren Haparanda från Karlsborg till Seskarö, passerade de ett par bogserbåtar med stora mängder virke på släp. Landshövdingen i länet, som deltog i riksdagsresan, blev tillfrågad, vart man forslade det virke, som fördes förbi Seskarö. Han svarade då, att det fördes till olika orter nedåt landet. Det är inte, som socialministern sade, endast till södra Norrland, som virket fördes, utan landshövdingen påstod, att det i vissa fall forslas ända ned till Västervik och Halmstad. Kan man bogsera virke från Tornedalen till Västervik och Halmstad, där jag inte tror, att det finns några sulfatfabriker, för att där förädla virket, lär det väl också kunna gå för sig att förädla det redan vid Seskarö.

Vidare sade herr statsministern, att kosta vad det kosta vill, så måste ett sågverk som detta flyttas till fastlandet. Varför har man då inte flyttat statens sågverk på Lövholmen? Detta lär arbeta oberoende av sulfatfabrikationen. Ett av landets allra förnämsta sågverk, Norrbyskär, ligger inte på fastlandet, och jag tror inte, att det någonsin varit tanke på att flytta det över till fastlandet.

Herr Kvarnzelius lovade Seskaröborna guld och gröna skogar, om de ville arbeta i skogarna; men där finns, såvitt jag vet, inte tillräckligt med arbete nu för kronotorparna och kolonisterna. Riksdagen beslöt i förra veckan på grund av enskild motion att begära en utredning om bättre skogsvård i Norrland. Det var ingen dag för tidigt. Många gånger ha framställningar i denna riktning förut gjorts, inte minst av statsrevisorerna för en hel del år sedan. Men Seskaröarbetarna kunna inte vänta på denna utredning, ty de äro utsvultna.

Det går inte an, att staten avfolkar ett helt samhälle, ett samhälle, där min ärade granne till vänster för ett halvt år sedan invigde en ny kyrka och där det även finnes skolor och bo 1,200 människor, ej blott arbetare utan många andra. Vi hava en svenskbyhistoria och ha avfolkat en by i ett annat land. Men jag tror, att det är sämre, om vi avfolka byar hemma i vårt eget land. Svenskbyaffären berör icke så många människor som på Seskarö, men den kostar landet ofantligt mycket större summor än här kan bli tal om. Jag vill säga herrarna på regeringsbanken att det icke är lämpligt att arbeta för och offra pengar på den avfolkning som nu föreslagits.

Jag kan, herr talman, inte förstå annat än att då den finske ägaren — som av ett eller annat skäl, som jag inte skall inlåta mig på, nödgades flytta hem till sitt land — kunde driva sågverket med en vinst av över 50,000 kronor

*Ang. arbetslösheten
å Seskarö.
(Forts.)*

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

om året, så böra vi kunna driva det, så att det åtminstone inte blir någon förlust. Men även om det skulle bli någon liten förlust, kan den aldrig bli så stor, att det inte blir dyrare att försörja dessa människor, sedan vi fört dem ifrån Seskarö. Ty vi bli inte av med dem genom att hänvisa dem att söka arbete på andra orter. Ingen har ännu kunnat visa, varest dessa orter finnas, och ingen kan heller göra det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Roséns yttrande instämde herrar *Granström, Carl Carlsson, Norling* och *Johan Peter Johansson*.

Herr Tamm: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att få göra ett påpekande, då annars ett missförstånd lätt kan uppstå.

Förhållandet är nämligen det, att man skulle kunna tro av diskussionen, att om en sågverksrörelse nu startas på Seskarö, därmed hela denna befolkning skulle vara hjälpt. Så är emellertid inte förhållandet. Ty även efter det alternativ, som motionärerna gått fram för och som statsutskottet förordat, blir arbetet stadigvarande endast för halva befolkningen eller 125 familjer. Det blir alltså en stor del av befolkningen, som ändå måste placeras på andra ställen.

Herr Bergqvist: Herr talman! I anledning av vad herr Tamm upplyste, skall jag be att få meddela, att om det upptages en tillverkning av 9,000 standards, får varenda man, som lämpar sig för arbete vid sågverket, arbete där. De andra äro sådana, som inte kunna räknas till sågverksarbetarna.

Herr Ernfors: Jag ber bara att få gentemot herr Bergqvists uttalande påpeka vad som står längst ned på sid. 30 i statsutskottets utlåtande. Där står: »Räknar man med att minst 150 arbetare skulle få framtida sysselsättning vid sågning och skeppning utav samtliga de 250, som nu finnas å Seskarö, så torde man därutöver kunna inbespara» etc. Därav tyckes framgå, att inte alla kunna få arbete.

Herr Bergqvist: Herr talman! Den beräkning, som finnes intagen i utskottets utlåtande, är sedermera reviderad, vilket emellertid inte kommit till synes i utlåtandet.

Herr Asplund: Arbetarna voro flera än 150, då sågverket var i gång, men det har ändå inte räknats med flera än som upptagas i de Ekmanska kalkylerna.

Emellertid vill jag påpeka, att statsutskottet gått ut ifrån, att arbetarna även skola sysselsättas med framskaffande av råvaror, och det torde övriga 100 arbetare å Seskarö få full sysselsättning med att under senhösten och vintern arbeta i timmerskogarna, på våren syssla med flottning samt på sommaren arbeta vid sågverket med skeppning m. m. Utöver de 150 arbetare, som hava stadigvarande arbete vid själva sågverket året runt torde resten få arbete på ovan angivna sätt, ävensom med kolning av sågavfall o. d. Det är en gammal god anordning, som tillämpades vid sågverken i Norrland förr i världen, att en del sågverksarbetare på vintern begåvo sig ut i skogarna. Det är ju detta, som herr Kvarnzeliuss vill, att de skola göra, och statsutskottet går ju in för detsamma såsom en förutsättning för att driften överhuvud skall kunna sättas igång.

Herr Enhörning: Herr talman, mina herrar! Jag har förut varken i fjol eller i år velat lägga mig i diskussionen i denna sak. Jag har nämligen på sätt

och vis känt mig såsom konkurrent till detta företag. Redan år 1896 var jag där uppe för att sondera terrängen. Då var det grosshandlare Hirsch i Stockholm, som ägde sågverk på Seskarö och ville realisera det, därför att affären icke var givande. Men jag kunde då inte reflektera därpå. Även dessförinnan och sedermera har mitt bolag tagit virke från Norrbotten och Västerbotten, och vi ha ännu fortsatt därmed. Men anledningen till att detta varit möjligt har helt enkelt varit den, att virket i Sundsvall betingar högre pris än i Norrbotten.

Dessutom är det svårigheter förenade med att driva sågverk därstädes, där man har så kort skeppningssäsong. Ty det virke, som kommer ned med älvarna och sågas under sensommaren, hinner icke bliva skeppningstorrt under hösten, annat än om det möjligen blir en lång och vacker höst utan hinder av is för utskeppning. Om man skall driva sågverk där, blir det därför nödvändigt att anlägga ett torkeri, i vilket man kan torka virket direkt från sågen undan för undan, för att det genast skall bli skeppningsdugligt. Man har nu inrättat sig så söderut, att vid torkerier går virket direkt från sågarna in till dessa. Där torkas det på några få dagar, och om det då kan skeppas på en gång, nedbringas omkostnaderna för utskeppningen, varjämte uppstår betydliga räntebesparingar.

Så blir det absolut nödvändigt att göra även vid Seskarö, om man överhuvud skall kunna driva någon sågverksrörelse där. Men såsom här påpekats såväl av herr statsministern som av andra talare, är sågverket, som skall inköpas, för närvarande i ett mindre gott tillstånd och måste därför ombyggas. För att göra det bärkraftigt bör man även bygga en sulfatfabrik på platsen. I Norrbotten lämpar det sig inte att anlägga sulfatfabriker i brist på tillräckligt granvirke, men sulfatfabriker, som använda furuavfall, kunna mycket väl anläggas därstädes. Vid Kalix har anlagts en sådan fabrik. Vi voro där samma dag som den sattes i gång, det var under förlidet års riksdagsresa, men jag har inte varit i tillfälle att få höra, huru driften slagit ut. För att kunna följa med denna rörelse köpte jag några aktier, men jag har inte ännu sett något resultat för i fjol.

Nu vill jag säga, att det är fullkomligt riktigt av hans excellens, herr statsministern, att säga, att Seskarö inte är den lämpligaste platsen för ett sågverk, utan bör det helst förläggas på fastlandet, där förhållandena ju äro bättre i alla avseenden, även om befolkningen skall flyttas dit. Norr om Råneå finns det ett sågverk, som i somras nedlade sin rörelse, vilken icke av ägarna skall upptagas. Hellre än att sätta i gång ett sågverk, som legat nere under många år, vore bättre att försöka sig på det mindre sågverket mellan Råneå och Kalix, men utan sulfatfabrik bär sig inte ett sågverk i Norrbotten nu för tiden. Emellertid hava många sulfat- och sulfatfabriker byggts upp efter den norrländska kusten och detta har gjort, att priserna under den nuvarande lågkonjunkturen dalat betydligt. Detta gör, att det just för ögonblicket inte är någon sådan fabrik som bär sig, men konjunkturen skola väl så småningom bli bättre, och nuvarande förhållanden skola väl inte vara beständigt.

Med så nordligt läge och följaktligen kort skeppningssäsong behövs det, för att kunna driva detta sågverk praktiskt, ett torkeri och vidare en sulfatfabrik. Men det synes mig, att den sulfatved, som kan tillverkas vid Seskarö, borde kunna skickas till Kalix, vilket icke borde vara alldeles omöjligt. Under sommaren kan man få över sulfatpappen på prämar, och på vintern kan man låta den lagras på Seskarö och skeppa den över under sommaren. Det torde som sagt inte vara omöjligt ehuru produkten därigenom fördyras.

På resan upp till Norrbotten kommo vi även till Byske älv. Där fanns också ett stort nedlagt sågverk. Befolkningen där drog fram sina önskemål, att sågen skulle byggas om och driften upptagas. Men landshövdingen i länet förklarade, att det var totalt omöjligt, och gav befolkningen rent besked, så

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

Ang. arbets-
lösheten
å Seskarö.
(Forts.)

att den inte skulle göra sig några osäkra förhoppningar, ehuru väl det fanns åtskilliga, som ville lägga ned pengar i affären. Något längre upp efter kusten ligger det stora sågverket Brännfors, som också i fjol nedlagts. Staten har byggt ett sågverk på Lövholmen huvudsakligen för tillverkning av slipers, men det har staten inte haft någon glädje av. Det har även drivits för tillverkning av exportvirke ehuru icke med någon vidare fördel enligt vad jag hört uppgivas.

Herr talman! Jag har intet yrkande att framställa.

Herr **Rosén**: De av herrar Enhörning och Kvarnzelius omnämnda sågverken ha inte nedlagts av de uppgivna orsakerna, utan därför att en tjänsteman i Stockholm tillvällade sig makten i ett stort norrländskt trävarubolag för att efter några dagar köra företaget över styr. Detta var orsaken till att en rad industrier nedlades.

För övrigt ber jag att få tacka herr Enhörning för hans öppenhetiga erkännande, att det för de söderut belägna industrierna är behövt att utnyttja Norrbotten såsom råvarukoloni. Men det är inte något statsintresse.

Herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Jag ber att få säga ett sista ord till kammaren — inte blott för i år.

Det fälldes av en föregående talare det yttrandet, att staten inte får göra sig skyldig till att avfolka en bygd. Den, som fällde detta yttrande, kan göra klokt i att se sig omkring här i landet och se på vad som under århundradenas lopp har hänt. Vi ha ju under tidernas växling fått se många samhällen avfolkas, en avfolkning som nödvändiggjorts av ekonomiska hänsyn. Det är mycket bittert för den generation, som får vara med att bevittna någonting sådant, men inte desto mindre är det ett faktum, att så emellanåt måste ske. Det är bara detta, att vi i vår tid blivit i så hög grad socialt tänkande, att man har svårt att se ekonomiska sanningar i ögonen.

Det är mycket hårt att behöva säga detta såsom mitt sista ord som socialminister, men det är i alla fall ett faktum.

Herr **Rosén**: Jag skall endast be att få fråga herr socialministern, om han kan upplysa, vilket eller vilka av de åsyftade samhällena som avfolkats av staten.

Herr **Ernfors**: Herr talman! Herr Rosén talade om att Norrland skulle förse de sydsvenska sågarna med virke. Jag vill då endast upplysa att jag för några dagar sedan hade för mina ögon ett erbjudande om leverans av ryskt rundtimmer från Vita havet. Priset för detta timmer, $8 \times 8\frac{1}{2}$ ", var vid sågverk vid Östersjön 60 öre per cylinderkubikfot. Det är alltså ett tydligt bevis för att det är dyrare däruppe, 65 öre enligt sid. 42 i Kungl. Maj:ts proposition.

Alltså tror jag, att sågverken i södra och mellersta Sverige ha gott tillfälle att få annat virke, och därför är det bäst att vara ganska försiktig, då man bedömer denna fråga.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagandet av det förslag, som innefattades i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertygande ja besvarad.

Herr *Kvarnzelius* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 200 punkten III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Kvarnzelius* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 50.

Punkten IV.

Utskottets hemställan bifölls.

Ett protokollsutdrag angående kammarens beslut i anledning av statsutskottets nu behandlade utlåtande justerades och avsändes till utskottet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 201, i anledning av väckta motioner angående möjligheterna att utnyttja statens gruvegendom i Västerbotten.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 28, inom första kammaren av herr *G. Möller* m. fl. och den andra, nr 73, inom andra kammaren av herr *P. A. Hansson* i Stockholm m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheterna att utnyttja statens gruvegendom i Västerbotten och att Kungl. Maj:t därefter måtte för riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet yttrat:

»I likhet med motionärerna anser utskottet, att en förnyad utredning rörande de här ifrågavarande fyndigheterna bör komma till stånd. I främsta rummet synes denna böra avse erhållande av en möjligast uttömmande kännedom rörande malmtillgångarnas sammansättning och brytningsvärde samt angående de med en eventuell drift sammanhängande frågorna om kapitalinvestering, transportförhållanden, avsättningsmöjligheter o. s. v. Vidare synes en plan böra utarbetas angående själva formen för fyndigheternas utnyttjande. I detta sammanhang böra olika vägar undersökas och framför allt det sätt och de villkor utredas, på vilka gruvdriften lämpligast kunde överlämnas åt enskilda. Huruvida det förslag till en anordning av sistnämnda art, som innehölls i Kungl. Maj:ts förslag till 1927 års riksdag, bör i huvudsak följas eller icke, må utredningen visa.

Med åberopande av det anförda vill utskottet på det sätt biträda motionärernas yrkande, att utskottet hemställer, att riksdagen i anledning av herrar

Ang. arbetslösheten å Seskarö.
(Forts.)

Ang. utnyttjande av statens gruvegendom i Västerbotten.

Ang.
utnyttjande av
statens gruv-
egendom
i Västerbotten.
(Forts.)

Möllers m. fl. och Hanssons i Stockholm m. fl. förevarande motioner, I: 28 och II: 73, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående brytningsvärdet av statens gruvegendom i Västerbotten, ävensom rörande förut-sättningarna och formen för utnyttjandet av denna egendom, samt att Kungl. Maj:t därefter för riksdagen framlägger förslag i ärendet.»

Reservation hade anmälts av herrar *Nilsson* i Malmö, *Rydén*, *Asplund*, *Oscar Olsson*, *Wallen*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *Wigforss* och *Andersson* i Höör, beträffande motiveringen.

Herr Asplund: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att i korthet få motivera ett förslag, som skulle göra en votering mellan utskottsmajoritetens och reservanternas mening onödig. Samma yrkande, som jag här kommer att göra, framställles i andra kammaren av herr Hamrin.

I utskottsutlåtandets kläm förekomma orden »utredning angående brytningsvärdet av statens gruvegendom i Västerbotten». De fyndigheter, som kunna komma i fråga att under de närmaste åren tillgodogöras av denna statens gruvegendom, äro samtliga så mycket undersökta, att man inte bör af-fatta detta beslut så, att man understryker behovet av ytterligare borrhings-arbeten och andra mycket dyrbara undersökningar, utan det bör huvudsak-ligen avse en utredning på basis av redan gjorda undersökningar. Därför hemställer jag, att i utskottets kläm orden »brytningsvärdet av» måtte stry-kas, så att utredningen mera allmänt skulle gälla utnyttjandet av statens gruv-egendom i Västerbotten.

Vidare förekommer det i utskottets motivering en mening, som direkt givit anledning till den av tio ledamöter i utskottet avgivna reservationen. Den återfinnes på de sista raderna på sidan 3 i utskottets utlåtande och första ra-den på sidan 4. Där framhåller utskottet, att vid denna utredning »framför allt det sätt och de villkor böra utredas, på vilka gruvdriften lämpligast kunde överlämnas åt enskilda», samt att utredningen må visa, »huruvida det för-slag till en anordning av sistnämnda art, som innehölls i Kungl. Maj:ts för-slag till 1927 års riksdag, bör i huvudsak följas eller icke».

I yttrandet håller sig utskottet uteslutande till de frågor, som ha direkt sammanhang med själva gruvbrytningen och avsättningsmöjligheterna för mal-men. Med vårt lands stora beroende av import utifrån för behovens fyllande såväl av koppar som av andra, i nämnda statens fyndigheter förefintliga me-taller ävensom svavelkis, blir den allra viktigaste frågan beträffande fyn-digheternas utnyttjande, huru dessa metaller i första hand skola kunna till-godose dessa behov och sålunda så långt möjligt göra landet oberoende av de ofta förekommande onaturliga prisstegringarna särskilt å kopparmarknaden. Såvitt känt är, torde vid en rationell brytning de enskilda och staten tillhö-riga fyndigheternas produktion ej nå högre än möjligt till en fjärdedel av landets nuvarande behov av koppar, ett behov, som säkerligen kommer att un-dan för undan avsevärt stegras under en lång tid framåt. Om överhuvud något direktiv skall givas från riksdagen beträffande utredningen, bör det vara ett sådant, som främst sätter såsom villkor för fyndigheternas utnyttjan-de, att landets behov av koppar och andra i fyndigheterna befintliga metaller i första hand tillgodoses.

Enligt vad jag erfarit, kommer det bolag, som äger huvudparten av de sta-ten ej tillhöriga fyndigheterna i norra Västerbotten och däribland Boliden och som byggt smältverket vid Rönnskär, att inom den närmaste tiden igångsätta byggandet av ett elektrolytverk, vari den vid smältningen erhållna guld- och silverhaltiga råkopparen skall raffineras och ädelmetallerna fränskiljas. Då sådana anläggningar äro mycket dyrbara och för en ekonomisk drift kräva

relativt stora kvantiteter råkoppar, och då bolaget självt icke lär äga nog stora tillgångar å kopparmalm för att fylla detta behov och undvika guldförluster vid smältningen, ligger det närmast till hands, att malm från statens fyndigheter tillsättes vid smältningarna i bolagets smältverk ävensom att, då malm-brytningen på statens fyndigheter bör avpassas efter behovet av tillsatsmalm, även malmbrytningen omhänderhaves av bolaget.

Då emellertid staten har ett stort stadigvarande behov av koppar för utbygandet av sina kraftledningsnät m. m., bör staten förbehålla sig rätt att, mot erläggande av brytnings- och smältningskostnader plus skälig provision, lösa till sig den koppar, som enligt gjorda kontrollprov levererats i malmen från statens gruvor. Därigenom kan staten garantera sig koppar till ett rimligt pris även under tider, då kopparpriserna, såsom ofta är fallet, äro oskäligt högt uppdrivna av vederbörande försäljningstruster.

Då det synes ändamålslost att här upptaga någon principstrid i fråga om statlig eller enskild gruvdrift, hemställer jag, att ur utskottets motivering måtte utgå sista delen av sista stycket från och med orden, på vilka villkor »gruvdriften lämpligast kunde överlämnas åt enskilda» till och med orden »må utredningen visa», och att i stället måtte insättas följande: »genom vilka landets behov av koppar och andra i fyndigheterna förefintliga metaller kan i första hand tillgodoses».

Ävenså yrkar jag, som sagt, att i klämman orden »brytningsvärdet av» måtte utgå, emedan ett så starkt framskjutande av detta moment av utredningen skulle kunna medföra mycket stora undersökningskostnader för staten, som redan påkostat stora belopp på undersökningar just av de fyndigheter, som närmast skulle komma i fråga att sätta under brytning. Vad som därutöver behöver undersökas göres lämpligast i form av försöksdrift och torde närmast tillkomma det företag, som eventuellt anmäler sig för driftens upptagande.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med de förändringar i motivering och kläm, som jag här har angivit.

Herr Möller: Det må ursäktas mig, om jag begärt ordet nu i själva upp-brottstimman, men det är ju i alla fall ännu inte slut på riksdagen.

Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att vad vi uppmanas att göra av den utskottsmajoritet, som dikterat utlåtandet, är att praktiskt taget återtaga ett beslut, som riksdagen fattade år 1927. Såvitt jag kan erinra mig, var det utskott, som behandlade frågan om avtalet rörande Västerbottensmalmen, enhälligt, och jag tror inte, att i denna kammare en enda röst — inte ens den då ansvarige handelsministerns — höjdes till försvar för det avtalsförslag, som förelåg — jag kommer inte ihåg, om det var med Skellefteå gruvaktiebolag eller Västerbottens, men det är ju rätt likgiltigt, ty det är väl ungefär samma intressenter.

Nu står det här i utlåtandet följande: »Huruvida det förslag till en anordning av sistnämnda art, som innehölls i Kungl. Maj:ts förslag till 1927 års riksdag, bör i huvudsak följas eller icke, må utredningen visa.» Här säger alltså riksdagen genom statsutskottet, därest detta blir riksdagens beslut, att år 1930 är man beredd att reflektera på det avtal, som riksdagen år 1927 praktiskt taget enhälligt avvisade. Det kan väl ändå inte vara någon mening i att riksdagen skall göra ett sådant uttalande till sitt. Eftersom inga ledamöter av kammaren utom möjligen några stycken hörde det yrkande, som herr Asplund framställde, så är det kanske skäl att upprepa det: Det innebär alltså, att de två sista raderna på sidan 3 i utskottets utlåtande samt de två första raderna på sid. 4 skola utgå och ersättas med följande: »I detta sammanhang

Ang.
utnyttjande av
statens gruv-
egendom
i Västerbotten.
(Forts.)

böra olika vägar undersökas och framför allt det sätt, och de villkor utredas, genom vilka landets behov av koppar och andra i fyndigheterna förefintliga metaller kan i första hand tillgodoses.» Det är alltså ett ytterst neutralt förslag. Det avser bara, att riksdagen inte skall slå sig på munnen åtminstone med den kraft, som statsutskottets majoritet i detta fall tycks önska, och att i anslutning härtill skulle stå en anhållan om utredning angående statens gruv-egendom och att man i klämman tar bort orden »brytningsvärdet av».

Jag ber för min del att få yrka bifall till detta förslag. Jag får uppriktigt säga — om en sådan vädjan tjänar någonting till — att kammaren bör något hålla på sin värdighet även år 1930.

Häri instämde herrar *Oscar Olsson* och *Petrén*.

Herr **Widell**: Jag ber att få yrka bifall till utskottets motivering oförändrad.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats 1:o), att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas med godkännande av motiveringen; samt 2:o), av herr *Asplund*, att vad utskottet yttrat och hemställt skulle godkännas med den ändring, att dels de i den s. k. klämman förekommande orden »brytningsvärdet av» utelämnades, dels ock de båda sista meningarna i första stycket av utskottets motivering uthyttes mot följande: »I detta sammanhang böra olika vägar undersökas och framför allt det sätt och de villkor utredas, genom vilka landets behov av koppar och andra i fyndigheterna förefintliga metaller kan i första hand tillgodoses.»

Sedermåra gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av motiveringen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Möller* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 201 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Asplunds* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Oscar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 38;

Nej — 23.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 202, i anledning av väckta motioner om anslag till fraktlindring för möjliggörande av inhemsk järntillverkning av Norrbottensmalm m. m.; samt

nr 203, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande statsutskottets utlåtande nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor m. m. jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kamraren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Herr Reuterskiöld erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Bland de en gång bordlagda ärenden, som i dag avgjorts efter definitiv föredragning, befinner sig även bevillningsutskottets betänkande rörande en viss handelskonvention. Herr talmannen har meddelat mig, att det en tid varit praxis i riksdagen, att vid sista egentliga arbetsplenum även de en gång bordlagda ärendena omedelbart företoges till avgörande.

Tyvärr var denna praxis mig obekant, och jag hade ännu mindre tänkt mig, att den kunde existera, då en reservation var avgiven vid ett betänkande. I följd därav kom jag inte att vid ärendets föredragning, såsom jag eljest skulle ha gjort, begära ordet. Jag skulle nämligen i samband med ärendets föredragning hava yrkat bifall till reservationen, d. v. s. avslag på Kungl. Maj:ts proposition, dels på de i reservationen anförda grunderna, dels därför att riksdagen håller på att glida in i en vana att obesett bifalla alla konventioner av vad slag och innehåll de vara må, även om de binda riksdagens handelsfrihet i en så viktig fråga som denna gång rörande jordbrukshjälpen. Här är en sådan konvention, som kan binda händerna på riksdagen, och jag hade därför ansett det vara riktigt, om riksdagen avslagit propositionen och utskottets hemställan.

Då jag icke har något annat sätt att till protokollet uttala min uppfattning i en sådan fråga, har jag med herr talmannens tillstånd fått göra det nu.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser dels till Konungen:

nr 369, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 370, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd m. m., att utgå av affärsdrivande verks medel;

nr 371, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd till vissa i statens tjänst anställda personer; samt

nr 372, med reglemente för riksgäldskontoret;

dels ock till fullmäktige i riksgäldskontoret:

nr 373, med överlämnande av reglementet för riksgäldskontoret.

Anmälades och bordlades särskilda utskottets memorial nr 6, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för befrämjande av jordbrukets kreditkasserörelse.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.48 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.